Кил®

Издание на Сдружението
на писателите - Варна

Брой 8 (298)
Година осемнадесета
Варна, октомври 2009
Цена 0,50 лв.

КУЛТУРА ИЗКУСТВО ЛИТЕРАТУРА

ВЪЛЧАН ВЪЛЧАНОВ
Кинорежисьор, действителен член на Евроазиатската академия за телевизия и радио, член на Международната асоциация на писателите и публицистите

IN KINO VERITAS!

Годината е 1978. Навечерието на 90-годишнината на Софийския университет. Пред централния вход на Университета двама мои студенти от ФЖМК задават само два въпроса на всички влизащи и излизащи от Алма Матер, независимо дали се учат или преподават, или просто имат друга работа там.

1. Защо 8-ми декември е празник на цялата българска студентска младеж?
2. Защо, според Вас, най-старото висше училище в България носи името на Климент Охридски?

Ето първите 5-6 отговора на въпроса:

- Защо 8-ми декември ли? Ха, сварвате ме малко неподготвена...
- Не знам!
- Не-е-е съм се замислял...
- Ами, свързано е там с БОНС-а май че, но не знам какво точно!
- О! Като ден на солидарност с всички, които се борят против капитализма и фашизма!
- Мисля, че е свързано с борбите на РМС-а, но какво беше - не си спомням.
- То е, защото е свързано с първото намаление за студенти по железниците...

И на втория въпрос:

- Ами, какво друго име трябва да носи?
- Как защо, защото е кръстен...
- Климент Охридски, ли? Всички знаем, че е голям български... така, де – книжовник!
- Както е известно, кръстен е на Климент, като изтъкнат наш възрожденец!
- Много просто (и, показвайки към статуите на Евлоги и Христо Георгиеви?!) – кръстен е на Климент...и на Охридски! (и, виждайки онемелите лица на интервюиращите, добавя), макар че носи името само на единия...

Тази блицанкета, когато бе показана на членовете на Академичния съвет, предизвика в началото бурни смехове. Но към 30-35-та минута „бисерите", абсурдите вече не веселяха никого, още повече че пред микрофоните се изправяха и декани, и партийни секретари, и профпредседатели на факултети, и служители с над 30-годишен стаж в Университета...

Запитах се: какво е това?! Само невежество и неинформираност ли е? Най-често повтаряният отговор беше: „Така ли? Виж, не съм се замислял за това..." Той се натрапваше от само себе си и роеше куп въпроси.

Седмица преди 8-ми декември всички се готвят за „фиестата", седмица след 8-ми декември – бавно идват на себе си и се завръщат по аудиториите!

На книжките и на всичките им документи, включително дипломите, пише името на патрона на Университета! Надпис има и на фронтона на централната сграда! От къде идва това масово „не зная!" и тези абсурдни твърдения, които – ако не ги видиш и чуеш в кадър! – е немислимо да повярваш, че въобще са възможни.

Проблесна ми далеч не веднага! Въртях отново и отново заснетия материал на мувиолата и ми помогна, както вече казах, най-често повтаряният отговор:

- Така ли? Виж, не съм се замислял (а) за това...

Не е едното просто невежество всичко това! – казах си. Когато нямаш **вътрешната потребност сам да си зададеш тези въпроси и да потърсиш отговора им, това е вече качествено различно от механичния сбор на информация.** Това е **БЕЗДУХОВНОСТ!**

Тежка, закърняла, или жестоко оперирана духовност. И тогава се роди и отговорът на въпроса – кой и къде най-грижливо и най-пълноценно е съхранил паметта за живота и великото дело на Дядо Климент? **Храмът Господен, разбира се!**

В Духовната академия, която също носи името на Светеца, всеки божи ден студентите изпълняват службата Акатист (от стр. *акатидзо* – „неседален": песенно славословие, при което и изпълняващите го, и хората в храма стоят прави).

Така се роди филмът ми „Клименте, Първоучителю!", заснет в най-голямата християнска катедрала на Балканите – „Св.Александър Невски" – с хор специално попълнен с хористи от Операта и Радио София, и със свещеници – също специално подбрани по гласовите им данни.

Текстът търсеше своите семантични послания твърдо стъпил върху Житията на Теофилакт Охридски и Димитри Хоматиан. А всичко останало – утвърденият от десетвековна традиция мизансцен, празничните одеяния на Владиката и всички

На стр. 2

Марк Фризинг (Люксембург) - "Вечността на детския сан"
В броя: Наградените произведения от XV биенале на графиката, Варна

Поетът и преводач
ВЛАДИМИР СТОЯНОВ на 50 г.

РОЖДЕНА ДАТА

Прииждат улици като рождена дата –
размити и неясни, но запомнени.
Приличам на ограбена престолнина,
запалена от ордите на мрака.

Сърцето ми след миг ще се взриви
от чуждата неволя прокопитено
и някак си безцелно и разсипано
ще спре сред Тилилейските гори.

Ала защо стоя с отворени очи
и като Лот света осиновен обичам,
и без да се обръщам още тичам
сред статуи солени на мечти?

Животът ми не е хазарска мисия
за вярата и аз съвсем не съм
далечен октомврийски сън,
а хляб и сол, и книга недописана.

На стр. 4

РУСКА ДАСКАЛОВА – „ДОРА ГАБЕ – В ДИПЛОМАТИЧНАТА БИТКА ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА ДОБРУДЖА"
На стр. 2

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ - „ПО ПОВОД НА ЕДНА ГОДИШНИНА И ЗА ИЗДАВАНЕТО НА ПЪРВАТА СТИХОСБИРКА НА ЯВОРОВ"
На стр. 3

ВЛАДИМИР ЗАРЕВ – „ИЗБОРЪТ" (откъс от роман)
На стр. 7

КРАСИМИР МАШЕВ – „НЕИЗВЕСТНИ ПИСМА НА АНДРЕЙ ГЕРМАНОВ ДО НАВАРТ ХМАЯК"
На стр. 9

НИКОЛАЙ БЕРДЯЕВ – „ЗА ФАТАЛИЗМА, ОРТОДОКСИЯТА И ИСТИНАТА"
На стр. 10

РУСКА ДАСКАЛОВА

ДОРА ГАБЕ – В ДИПЛОМАТИЧНАТА БИТКА ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА ДОБРУДЖА

На седми септември 1940 г. в гр. Крайова е сключен Крайовският договор, съгласно който Румъния връща на България територията Южна Добруджа с обща площ 7,726 кв.км и население 320,000 души, отнета от родината ни по силата на Букурещкия договор от 1913 г. и Ньойския мирен договор от 1919 г. - след края на Първата световна война. Така се възстановяват границите на България до 1913 г. В договора ляга и клаузата за задължителна размяна на населението, съгласно която българите от Северна Добруджа на брой 67, 000 души се преселват в Южна Добруджа на мястото на румънските колонисти. В Манифеста към българския народ от 21 септември 1940 г. се казва: "Връщането на Добруджа към Отечеството става по мирен начин, който не може да остави след себе си семена на вражди и жажда за отплата."

Към мирните и непоколебими усилия на българската дипломация за разрешаването на този стратегически за страната ни проблем, достоен принос има и Дора Габе. Поетесата лично изживява последиците от несправедливия Ньойски договор - родното ѝ село Дъбовик остава в територията на Румъния. Като изтъкната българска поетеса и член на ПЕН клуба, тя предприема няколко пътувания до Чехословакия с единствената задача - да обработва общественото мнение там за справедливата българска кауза. При тези визити тя е посрещана радушно от всички висши политици на републиката. В двореца " Храдчани " лично я приема президентът Томаш Масарик. В продължилия повече от час и половина разговор, Дора Габе запознава президента с безправието, при което живеят българите в Добруджа под управлението на румънския крал. Поетесата не пропуска нито една подробност, отнасяща се за озлочестените българки, за насилията и заробващата политика на Букурещ срещу нашите селяни от Силистренско и Добричко. Вълнуващият разказ за похитения роден дом на поетесата, за робската неволя на добруджанци, извиква сълзи на жалост и дълбоко състрадание в очите на държавния глава. Дора Габе е споделяла, че Масарик избърсал сълзите си с нейната бяла кърпичка.

Не само с дипломатични ходове тя търси път за връщането на родния край към пределите на родината. През десетилетието (1920 - 1930 г.) основна тема в творчеството ѝ е Добруджа. Гражданското вълнение и чувството за дълг към земята и народа, извикват на бял свят стихосбирката "Земен път." "През границата път като река\от нивите във Добруджа се влива - \ там воля робска, тука бежанска, \ едно небе и двете ги покрива. \ На двайсет крачки твоят брат оре\ във нивата, останала оттатък... ("Добруджа")

Трезвата и непоколебима дипломатична борба на българското правителство се увенчава с успех. Само след две години Южна Добруджа е присъединена към Царство България. Денят е Седми септември 1940 година. Този ден поетесата нарича "велик ден", "апотеоз на възделенията, борбите и страданията на добруджанци." А за своите лични вълнения и душевни трепети, тя пише: "Биеха камбаните, хората тичаха, поздравяваха се, прегръщаха се. Вестниците съобщаваха с едри букви: "Добруджа е вече свободна." "Този ден от живота ми е незабравим. Бях като обезумяла." В този ден - денят на подписването на Крайовския договор, Дора Габе написва Химн за освобождението на Добруджа и го изпраща в редакцията на в-к "Зора." Химнът е възхвала на народната радост от "светлия ден", възкресил свободата на Добруджа. Веднага след това поетесата се отправя към военното министерство и моли за разрешение да замине с българската войска за Южна Добруджа. Разрешението е дадено и за Елисавета Багряна. Рамо до рамо с родното войнство двете изтъкнати български поетеси, във военна униформа, влизат в свещения добруджански край.

... Какво са в тоя светъл час усилията и борбата,
с които дирихме за тебе правда, ровихме земята? –
Една сълза от радост, капнала в сърцето ни като росата,
която от огромното небе върху земята пада...

(Последната строфа от химна "Добруджа ", поместен във в. " Български глас " от 24.08.2001 г., гр. Тараклия, Молдова)

IN KINO VERITAS!

От стр. 1

свещеници, трепкащите пламъчета на свещите, изяществото на иконите – олтарни и стенописни, дърворезбата, невероятната акустика, повдигаща навъзбог вдъхновените песнопения на знаменития катедрален хор на маестро Димитър Димитров, звучните кадилници, придаващи особен приповдигнат ритъм на речитативите, с една дума – всичко, което се виждаше и чуваше в този филм, идваше да даде **познания** чрез мощно, многоканално **естетическо преживяване.**

Та нали всичките тези „канали" за въздействие – и словото, и костюмите, и мизансцена, и декорите, и всичко, всичко намираме и в Храма на Мелпомена и в Храма Господен!

Апропо, употребих минало време за този филм, защото след 2 (две) прожекции за гостите от цял свят, почели годишнината на Университета, и за участниците на поредния Славистичен конгрес, на който България традиционно е домакин, - БНТ с едно натискане на копчето унищожи, изтри този филм...

На възмутения тогавашен ректор проф. Благовест Сендов бе обяснено: „Този филм може да провали цялата наша национална програма за атеистично възпитание на младежта!"

- Но с какво?! Текстът в него изцяло е базиран на научни източници! – обяснил все още невярващият Сендов.

- Текстът - да! - отговорили му! - но пък всичко останало **е твърде красиво и хваща душата.** Сам разбирате...Това е, филмът е изтрит. И дублите – също!

Но Господ си знае работата: два рулона ликвидаторите бяха прозяпали! И в тях – блицанкетата пред входа на Университета.

След 10 години вече, в чест на стогодишнината на Университета, проф.Сендов намери бюджет и аз реализирах по негова поръчка първия си **авторимейк.** И вече с този втори „Акатист за св. Климент Охридски" друг ректор – проф. Николай Генчев ме командирова във Варна, където абитуриентите на училище „Климент" поискали да отпразнуват с филма завършването на средното си образование. Едва завършила прожекцията, в залата на Фестивалния комплекс настъпи необичайно явление: децата оживено разговаряха през редовете помежду си, а директорката искаше да благодари на екипа, да ни връчи цветята... но, залата просто вреше! Децата бързо излъчиха един-двама свои говорители:

- Другарко Иванова, искаме и нашето училище да си носи пълното име – **Свети Климент Охридски!** Сега вече знаем кой е той, колко са велики делата му.

- Защо училището ни е наречено само „Климент"? Кой Климент? – римския папа, или още някой друг?

В залата присъстваше и един свещеник и към него се посипаха въпроси – как и защо се кръстят различно православни и католици, къде се палят свещи за живи, а къде за покойници, защо и кога се кади с тамян, защо е Пасха, а не Великден и т.н. и т.н.

При този спонтанен, жив интерес към материята на религиите директорката Иванова (математичка!) и българистката Кръстина Манолова обещаха да изпълнят молбата на учениците си.

Не зная колко прагове са изтъркали при градските и окръжни отдели „Народна просвета", какви хуманитарни аргументи са привеждали в защита на ярко изразения интерес на своите ученици, но чудото стана! На следващата година бяхме поканени, пак с филма, на тържественото връчване на дипломите на **първия „свети Климентов випуск"на училището,** възвърнало пълното име на своя патрон. Дипломата от този първи випуск получих и аз, и тя ми е по-скъпа от наградите, които филмът получи и на международния кинофестивал в Санкт Петербург и в Москва – от Руската патриаршия, и в Прага – от Славистичното дружество, и на националния фестивал в Пловдив.

Това, че един филм може да прекръсти едно училище, и то преди Десети ноември и преди Софийския университет, за сетен път ме убеди колко ярко и обвинително стърчат **ненаситените валенции на тема религия** в душите на младите българи! И колко всички ние – и семейство, и училище, и общество, и Църква, и изкуства сме виновни за този вакуум, чийто измерения днес ни потрисат, запълнени с все по-честите прояви на нечувана и хладнокръвна жестокост сред учащите се.

Защото, ако доскоро чрез нашите си преса и телевизия бяхме разтърсвани от фактите, че две пловдивчанки със собствените си ръце душат докато усетят смъртните конвулсии на своя съученичка, за да си поделят вносните ѝ дрешки, че юноша убива и хладнокръвно разфасова свой съученик и други подобни, добили гласност ужаси, то в последно време бруталните сцени на побоища и сексуално насилие хладнокръвно се зафиксират с мобилен телефон, за да се... качват в Интернет. За да ги видят връстниците им. За да ни види и целият свят!...

Нали е ясно, че всички тези млади вампири и най-често безпричинни насилници не са и чували за Десетте божи заповеди!

Нали е ясно, че още като деца, след като са били къпани и с чисти пижамки приготвени за сън, **никога** не са произнасяли: „Дядо, Господи прости ми/ моля ти се от душа/ с ум и разум надари ме/ да не мога да греша!/ дай на Мама, дай на Тате сила, здраве и живот./ мир, любов на всички хора/ и Добро на наш народ!"

За да заспят младите души с още по-чисти и окъпани мисли и чувства от прекрасната ДядоВазова молитва за деца.

Преди година прочетох на Международния Телефорум в Москва доклад на тема „Кримоногенният екран", в който разказах за част от онези наши „хорър" случаи, свързани с гледане на екранни „хорър" филми и сцени, които след това са ставали дела на (разбира се) никога неиздигали се за молитва, за прошка, за да се прекръстят, или да запалят свещ ръце...

В почивката на Форума бях заобиколен от колеги чужденци, които искаха да чуят и за други неспоменати в доклада ми факти. (А аз си мислих, че ние не сме сами!) Нали „хорър филми" не правехме нито в Бояна нито въобще в соцлагера. От този спонтанен колегиален интерес получих две звънки морални плесници: от един руски колега: „Да, вы переплюнули в этом нас всех! Особенно в отношении возроста!"

И един швейцарец: „Всъщност, след половин век твърд атеизъм, място за учудване – няма!"

А полският и унгарският, и чешкият, и румънският колеги един през друг пък питаха: „А къде е била и преди и сега вашата Църква?" Питаха – до един католици.

Когато граф Л. Н. Толстой е искал да каже нещо крайно осъдително за някого, той не го е наричал мерзавец, злодей и т.пр. той просто отсичал:"Той няма (не носи) Бога в себе си!" („Оставьте его – у него нет Бога в себе!").

Всички, от които зависи час по-скоро Бог, божието слово да влязат в класните стаи, е добре да не забравят тази мисъл на мъдреца-човековед.

Мисля, че е настъпил моментът нашата, Православната ни църква (всъщност част от днешното ѝ ръководство) да се освободи от всякакво тесногръдие и делячество и **уважавайки „Бога в себе си" на цялото днешно етническо пъстрило,** което ходи в съвременното **светско, общообразователно българско начално и средно училище,** да седне на масата на цивилизования, **уважителен към реалностите диалог.**

Нека кураж и сили на всички дава знаменитата реплика от още по-знаменития филм „Покаяние" : „...и какъв е този път щом не води към Храма?" Общата задача, както я виждам, аз е не **да се заведат младите хора ВЪВ, а чрез Знанието да им се посочи пътя КЪМ Храма!**

В това отношение чрез мащаба на своята аудитория и чрез сугестията на естетическото си въздействие киното може и е длъжно да изиграе своята си роля!

Примерът с преименуването на Варненското училище след гледането на филма „Климнете, Първоучителю!", фактът, че също след гледането на филма, с един телефон заместник-кметът господин Базитов се разпореди и от едноименната улица (зад училището) да бъде свалена табелката с абсурдния по своето (отново!) невежество надпис – **„улица Св.Св.Климент" (?!),** че в чест на своя Юбилей Варненското училище поде инициативата копия от този филм да бъдат дарени на всички училища в България, имащи Охридския светец за свой патрон – само тези факти отново и отново ни напомнят за благородния хуманитарен потенциал на киното.

И може би съвсем не е случаен фактът, че тъкмо в това Варненско училище **за първи път в днешна България** бе въведен СИП – „**Основи на киноизкуството"!**

Така, че – **In kino veritas** – да ми простят древните латини игрословицата с тяхната сентенция.

ПО ПОВОД НА ЕДНА ГОДИШНИНА

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ

През 1901 г. издателството на Стефан Георгиев опечатва във Варна първата стихосбирка на поета П. К. Яворов

През 2009 г. се навършват 70 г от смъртта на Г. Бакалов - обществен деец, учен и литератор, преводач и публицист. От дистанцията на годините днес можем да разберем както идеализма му, така и противоречивите черти на неговия характер – стремеж към творчески търсения и консерватизъм, догматизъм, партийни пристрастия, алтруизъм и егоизъм.

Георги Бакалов е роден в Стара Загора на 27 ноември 1873 година. През 1891 година е приет в Българската социалдемократическа партия. По време на своето учение в Женева през 1891-1893 се сближава с групата "Освобождение на труда". След завръщането си в България участва в работническото движение. Избран за делегат на Лондонския (1896) и Амстердамския (1904) конгреси на Втория Интернационал. През 1932 г. за своите научни и литературно-критически тру-

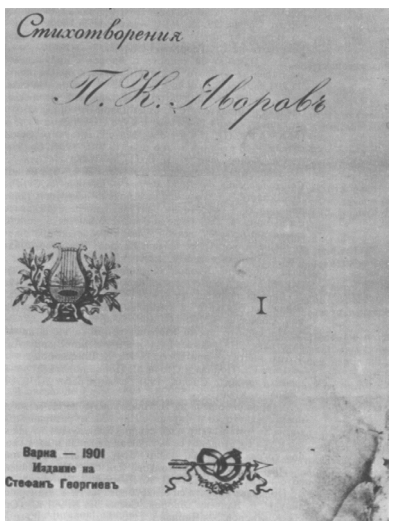

дове Георги Бакалов е избран за член-кореспондент на АН СССР. Умира на 14 юли 1939 г. Най-известните му книги са "Иван Вазов и социализма" (1909), "Българската литература и социализма" (1911), "Беседи за изкуството" (1924), "Христо Смирненски" (1925), "От Пушкина до Смирненски" (1937) и др.

В периода 1896-1903 г. във Варна Георги Бакалов предприема изключителна по своите мащаби издателска и книгоразпространителска дейност. Работата му го среща и сприятелява с най-известните по това време български писатели и издатели, сред които са П. П. Славейков, д-р К. Кръстев, Стр. Кринчев, Р. Стоянов, Н. Лилиев, Иван Вазов и др. Особено плодотворно за българската литература е неговото приятелство с поета П. К. Яворов, продължило от 1896 до 1904 г. Според М. Неделчев Яворов се запознава с Георги Бакалов през м. юни 1894 г. по време на едномесечната си командировка в старозагорската телеграфопощенска станция. (1) Първото запазено доказателство за тази драматична, пълна с обрати творческа връзка между двамата е писмо на П. Яворов до Г. Бакалов от 21.04.1896 г., в което поетът изпраща три стихотворения и моли Бакалов да ги прочете, когато е "порасположен". Критикът е откликнал на молбата с присъщата си загриженост за младите поети и перфекционизъм, за което научаваме от друго писмо на П. Яворов (26.05.1896 г.). В него начеващият поет се отнася с уважение към редакционните намеси на Г. Бакалов и използва възможността да му благодари за напътствията: "Разбира се, че не ще се сърдя, па и глупаво щеше да бъде, ако сторя това. Ако туй окастрювание несполучливите куплети възбужда някакво чувство у мене, то е благодарност. Така ще позная грешките си, а познатата грешка, като се има повече внимание, мъчно се повтаря. Не съм партизанин на неуместните насърчения, които най-често раждат самооболщението. Где води самооболщението? Ала, като казвам това, никак не отивам да се самолъжа и мисля, че това, което ще се напечата, макар с окастрювание слабостите, ще бъде бог знай какво ли. Казвам си: ще стои то при първата най-долна стълба на хубавото. "Неиздържаността"! - ще се сражавам. Ще победя, предполагам с четение."

От началото на връзката им Георги Бакалов изпраща книги от библиотеките, които е издавал във Варна, на Яворов, опитва се да го приобщи към най-доброто от наследството на руските класически поети. Сп. "Ден" е едно от първите, които публикува стихове на поета. П. Яворов възприема идеята на Г. Бакалов да печата в "Ден" с възторг, нарича я "прекрасна", но се възползва от случая да помоли Г. Бакалов да не публикува някои "детински", работи, които се нуждаят от преработка, защото все още "не са пред света": "Ако вземеш "На един песимист" ("Мисъл", 8 г.) сгъсти куплетите така: 1-й и 2-й да образуват един, 3-й и 4-и друг и т. н. т." Списанието критически откликва на достойнства на Яворовата поезия, при което редакцията и лично Г. Бакалов са имали "най-нежно отношение към непознатия талант". (2)

Сред изследователите няма единно мнение кога Г. Бакалов замисля събирането и издаването на стиховете на Яворов. Според едно писмо на поета от 04.12.1900 г. той очаква от Бакалов да му разкрие нещо, което в кореспонденцията между двамата вече е било загатнато: "Ще ми пишеш за една работа?..."

В статията си "Из архивното наследство на Георги Бакалов" (3) Ж. Авджиев защитава тезата, че предложението на Г. Бакалов да издаде сбирка стихове на П. Яворов е от август 1901 г. Новината за замисъла стига до поета след разговор с Д. Димитров – един от първите съдружници на книгоиздателството на Бакалов във Варна. Последва писмо (25.08.1901 г.) на П. Яворов, в което се казва: "Митю ми каза, че си му споменал, какво би издал една моя сбирка стихове. Ботушът ми е тесничък и стиска - та се пресрамявам и окуражавам да предложа. Имам 5-6 коли, но похарно 5 - отбор, печатано и непечатано. Дето ще търся другаде, рекох да попитам тебе издал ли ги би и какъв хонорар намираш за приличен..." (4)

Техническата и художествената подготовка по издаването на първата стихосбирка на П. Яворов обхваща времето от края на м. август до средата на м. септември 1901 г. Изненадващо обаче книгата се отпечатва от работещия самостоятелно издател във Варна Ст. Георгиев. Най-вероятно причина за това са материалните притеснения на Яворов, за които той споменава в писмо от 25.08.1901 г.: "Ще ми се да си дойда в отпуск тая есен - пише той на Н. Найденов, - но то ще зависи от това, какъв край ще вземе работата с варненския издател Ст. Георгиев, защото има едно недоразумение, което, както се вижда, ще ме накара да си поискам назад сбирката, при всичко, че е обявено вече турянето ѝ под печат..." (5) Любопитен факт за интереса и очакванията на публиката към поезията на П. Яворов е едно съобщение във в. "България" (6), където се казва: „Учим се, че издателската фирма Ст. Георгиев в Варна е турила под печат първо сборниче от стихотворенията на тъй скорообикнатия от нашата младеж поет П. К. Яворов. Силното чувство на обществена тъга, която подавя пак от ред години българската душа, прави от тоя ни поет заслужено любимец на всичко чисто и идеално у нас."

На 1 октомври 1901 г. първата сбирка на поета „Стихотворения" излиза от печат. Хонорарът, който П. Яворов получил от книжаря Георгиев от Варна, възлизал на 200 лв. Пред П. Нейков поетът споделя, че тези пари той сам е поискал от Георгиев, който "не е бил дотам досетлив". Тъжна подробност от това събитие е, че за да раздаде на приятелите си екземпляри от сбирката си, поетът е принуден да ги купи от самия Георгиев, комуто е платил за тази цел около 30 лв. (7) В периода от октомври 1901 до януари 1902 г. П. Яворов изпраща екземпляри от "Стихотворения" на близките си в Чирпан (8), на Ив. Д. Шишманов (9), Н. Г. Данчов (10), Георги Стаматов (11) и др. По спомените на Ю. Маринополски „... когато се появи Яворов; стихотворенията на талантливия поет се хвалеха в печата, декламираха се по утра и вечеринки; стихотворната сбирка на Яворов за едно скоро време претърпя две издания." (12) На 25 май 1902 г. Яворов подава молба до Председателя на книжовното дружество сборникът му "Стихотворения" да бъде премиран "ако заслужава". (13)

Поетът получава високи оценки от критиката, която го провъзгласява за "истинско украшение", за "най-голямата надежда на нашата поезия..." С отзиви за сб. „Стихотворения» излизат д-р К. Кръстев (14), Н. Василев в ст. „Българската литература през 1901 г." (15), А. Страшимиров (16), Стефан Минчев (17), Божан Ангелов (18) В тези оценки поезията на Яворов е редуцирана до социална рефлексия, като "висока тъга", събрана в съвършенство. Реакцията на "Мисъл" е сходна: "Поезията на г-н Яворов е твърде тясно свързана с нашия всекидневен личен и обществен живот. Тя е поезия в същинския смисъл реална." Благосклонният си отзив дава и Вазов, според когото в "Арменци" "диша дълбока скръб за нещастния народ-мъченик".

Появата на "Стихотворения" отговаря на всеобщото желание на четящата публика – да бъдат събрани на едно място любимите и преписвани на ръка стихотворения, разпръснати в множество периодични издания. Отвъд крайно субективните и апологическите оценки на сборника тогава, а и до днес, някак в сянка остава заслугата на Георги Бакалов - инициаторът на това издание, първи редактор и оценител на Яворовите стихове.

* * *

След 1902-1903 г. връзките между Георги Бакалов и П. Яворов се прекъсват. Прекланяйки се пред поезията на Яворов, написана до 1901 г., Георги Бакалов до края на живота си в поредица от статии за лириката на поета след 1904 г. ще редува критиката и изобличението с пълното и цялостно отричане дори и на творби, които притежават високи достойнства. Въпреки това, при цялата противоречивост в отношението на Бакалов към творчеството на поета, критикът никога няма да отрече ролята на Яворов в утвърждаването на българската поезия от началото на XX в.

Бележки

(1) П. К. Яворов, Събрани съчинения. 1979. С., т. 5, с. 212.
(2) Г. Бакалов. От Пушкина до Смирненски. С., 1937, с. 117.
(3) Сп. "Септември", 1959, кн. 7, с. 157.
(4) П. К. Яворов. Цит. Съч., с. 23.
(5) Писмо от София от 15. IX. 1901. - Яворов архив.
(6) В. "България", г. IV, бр. 3.
(7) Материалното положение на нашите писатели. - Вечерна поща, г. VIII, 1907, бр. 2080.
(8) Вж. писмото на Яворов до Н. Найденов, София, 5. X. 1901. - Яворов архив.
(9) Книгата е в Арх. институт при БАН, ф. Ив. Д. Шишманов.
(10) Оригиналът е в Музей „П. К. Яворов" - Чирпан.
(11) Музей „П. К. Яворов» - Чирпан.
(12) Ю. Маринополски. Критици. В. Търново, 1910, с. 40.
(13) Арх.институт при БАН, ф. БАН, ед. 1164, л. 36.
(14) Мисъл, г. XII, кн. 9, с. 623-624.
(15) сп. „Общо дело", г. VII, бр. 16, с. 249; статията е преведена от чешкото списание „Pfehled" - 1901, кн. 8.
(16) Наш живот, г. I, кн. 1, 34-40.
(17) „На прав път" - Общо дело, г. II, бр. 7, с. 103-105.
(18) Мисъл, г. XI, кн. 9, с. 579-581.

ПРОФЕСОР АТАНАС СЛАВОВ С ПРЕМИЕРА НА ДВЕ КНИГИ И ПОДАРЪК ЗА ПРИЯТЕЛИ

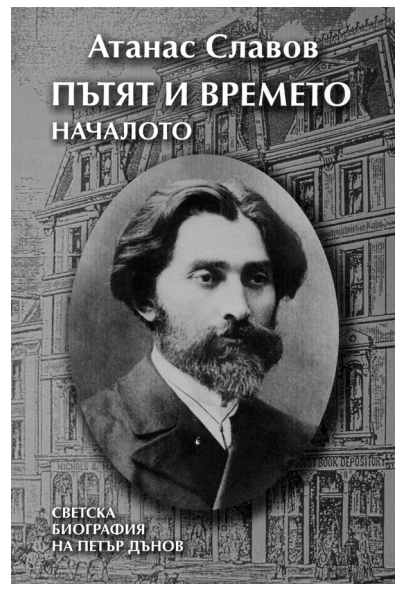

Проф. Атанас Славов - едно от големите имена на българската литература преди и след соц-а, известен както със сериозните, така и със смешните си книги, оттам и с неподражаемото си чувство за хумор, на което той държи почти толкова, колкото на факта, че е роден в Сливен - града на воеводите и поетите, представи на 29 септември в зала 37 на регионалната библиотека „Пенчо Славейков" втория том от биографията на Петър Дънов и написаната само преди два месеца най-нова книжка за приятели „Слънце". Поради именно този приятелски момент, авторът подари по едно копие от Слънцето на своите варненски почитатели.

И тъй като е написана за приятели, професорът подари копие от нея на присъстващите.

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

МОЯТА ИЗПОВЕД

Всеки човек е море от емоции и мисли, които се изливат в думи. "Не задържай думата, кога тя може да помогне: защото в думата се познава мъдростта, и в речта на езика - знанието" - се казва в Библията. Поетите са като всички, но пишат стихове. Дано носим добри послания. Писателят твори и за един читател. Бих искал в тази книга да дам плът на думата, която е душа. Думата, както казва един поет от Испания Базилио Родригес е като една откъсната роза. В момента, в който я откъснеш, тя започва да умира. Не трябва да оставяме думите да умират. За мисълта няма пристанища, няма кейове, но надеждата ни е в кейовете. Поетичните фарове не позволяват на корабите на духа да се разбият. Роден съм в поезия и живея в поезия. Поезията ми дава отговори на въпросите и тя е моят спасителен кей. Щастлив съм, че в света съществува поезията.

"В началото бе Словото и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото. То беше в начало у Бога." Бог е създал човека по свой образ и подобие. И словото е в нас.

Поетът ВЛАДИМИР СТОЯНОВ на 50 години

ОКОТО НА СПОМЕНА

Филолог, литературен критик, поет и музикант, преводач, във времето Владимир Стоянов се утвърди като един от най-зрящите и драматично изящни съвременни български поети. Неговото вдъхновение през годините се превърна в мерило за творческо себеизразяване и себепостигане в условията на трудни и драматични за културата ни десетилетия. Творчеството му, подхранвано от грижата за народността, религията, езика и родината вече почти 30 години дава облик на въображението и чувствата не само на варненските писатели и културни дейци, но и утвърждава общочовешкия смисъл на всяко едно творческо начинание. Неговото име може да срещнем в редица национални, руски, украински, белоруски, естонски и полски вестници, списания и алманаси: "Пламък", "Език и литература", "Съвременник", "Везни", "Кольцо А", "Литературная учеба", "Литературная газета", "Света гора", "Простори", "Море", "Знаци". Участва с лирически творби в представителни поетически антологии като "Из века в век. Славянская поэзия XX-XXI. Болгарская поэзия" (2005), "Свещ. Съвременна българска любовна лирика" (2003) Негови творби, авторски песни и интервюта са излъчвани в емисиите на радио- и телевизионните центрове Варна, София, Москва, Одеса, В. Търново, Шумен. Съорганизатор на стратегическия културологичен проект "Образ и слово", осъществен с отрадната подкрепа на Правителството на Москва и Община Варна, както и на множество други културни прояви във Варна, между които съвместния проект за българска литература "Ръкостискане" - 4-странично приложение към вестник "Литературная газета", усилията на Владимир Стоянов предоставиха отлични възможности на руски и български писатели, поети и художници да обединят творческите си енергии в търсене на съвременните измерения на словото и образа. Общуването между близки по дух и светоусещане личности провокира сравнението, обогати представата за другия и създаде нови културни продукти, среща на славянската духовност във Варна.

Владимир Стоянов е съставител на първата книга с творби на ранния български символист Стефан Тинтеров (Вен Тин) – "Призраци" (1994). Създава и литературната монография за него "Защото съм избраник. Творчеството на Вен Тин в контекста на българската литература"(2000), "Трилогия на сърцето" (2006 - преработени и допълнени предходните две издания и компактдиск с песни по стихове на Вен Тин). Автор е на "Помагало по български език и литература VII – VIII клас (I свитък - 1993 г.; II свитък – 1994 г.), както и на детската книга "Пеещо букварче" (2001)

Още първата му стихосбирка "Ако повярваш" (1991) внася мотивите за вярата в пътя на съдбата на поета да възкреси отречената вяра и да "изгори сърцето на лакея", за човешката съдба в "прилива на идващата вечер", за тежестта на годините, изживени между две разпятия – "на гордостта и на страха". Сезоните на човешкия битие (раждане, живот, смърт) откриват огледалните си отражения и усещания в динамичните духовни странствания на поетическата му мисъл. "Отсам страха, отсам гнева, в сезоните безвременни на разума".

Следващите лирически сборници "Каменно хвърчило" (1993) и "Нашествието на тревите" (1998) засилват духовните трансформации на лирическия му човек и позволяват на Владимир Стоянов да разгърне максимално интуицията си. Открил проницателно в своя герой човека, "израснал върху лепкавата пяна на тази булевардна пресметливост", поетът задава открито тревожните въпроси на своето време: "Живея ли? – не чувам нищо... ", "защо да викаш, щом викът е нищо... " или "Защо тогава се разделяме? Не е ли твърде рано да се ничий?" И не от стремежа за духовен експеримент, а от копнежа по духовното оцеляване Владимир Стоянов създава кръстопътната карта на човешкото битие с неговите сезони – с усещането за студ, духовно посиняване, потъване и алтернативния сензитивизъм за топлина, изгаряне, изпепеляване. В опита си да затвори кръга на познанието и мисълта, да открие моделът на универсалното и вечното, съзерцателят, философски вглъбеният човек на Поета е открил своята мисия в света - богат със своето страдание и мъка, далеч от радостта и веселието – да събере оцелялото, за да открие в него бъдеще и мир...

Издадена в поредицата "Съвременни български поети" на изд. "Захари Стоянов", книгата "Параклисът на ветровете" (2005) представя панорамно усилията на Поета да съхрани разума, позитивното и съзидателното в полетата на Духа. Дирейки вълшебно огледало, в което можем да видим истинския си образ и да измерим действителния си ръст, словото на Владимир Стоянов отстоява безсмъртното, стойностното, непреходното в отговорите на въпросите "Как да останем деца на "реката на архетипите", на живота? Можем ли да го живеем, следвайки законите на кръвта, интуицията, тайнството?" Представяйки съвременната мистерия за родовия езически битиен контекст, поетът възприема екзистенцията и гледа на нея като на сложен конструкт, обединяващ олицетворение и зов към красота и душевност, злоба и достойнство, непримиримост и смирение. Превръщайки поезията си в своеобразна притча за сезоните на човешката екзистенция, които вземат едно, а в същото време даряват с друго, словото на Владимир Стоянов постига свободата да използва синтеза на изкуствата в кн. "Притча за дървото" (2009 - поезия и компактдиск с авторски песни), където скулптура, музика и поезия постигат своето естествено хармонично сливане. Взаимопроникването разкрива една нова специфика на естетическо възприятие и постига синтез, способен да изрази голямото вътрешно безпокойство на човека пред явленията на съвременния свят. Открехвайки вратата към "света-тайна", интуитивно долавяйки неизползваните възможности на човешкия дух в днешното забързано време, словото на Владимир Стоянов насочва вниманието ни към самите себе си, към глъбините на собствения ни микрокосмос. Защото истинският път никога не е един и същ, а е различен за всекиго. И винаги води към себе си. Дървото на живота – "кълбо от пътища, от думи и от хора", изпъстрено с пророчества, сентенции, шепоти на малки слепи мигове, зареяни сред лабиринта на познанието, в словото на Владо Стоянов неусетно еволюира до идеята за изкуството като опит за превъзмогване на трагичното. Въпреки Живота – "едно огромно и опушено небе, без Бог и Дявол" – духът е съхранил неистово копнежа да "надживее всичко днес", повярвал, че залезът е още... "глътка светлина". "Притча за дървото" изразява универсалната психичност на съвремието, неотделима от лиричната концепция за това съвремие и от неговото пластично интерпретиране. В този смисъл книгата на Владимир Стоянов и Леонид Феодор представлява неразличимото единство, в което с вплитат съвременните усещания на художеството.

Художествените търсения на поета за съвременна интелектуално-философска рецепция на художеството ще го доведат през годините до идеята за единението между слухова и сетивна рефлексия, пряк резултат на което се явяват преводите, съставителството и предговорите на билингвистичните издания "На крачка от ешафода. Стихотворения от Олег Чухно"(2003) и "Обратно зрение. Стихотворения от Любов Турбина"(2005). Заедно с Лидия Анискович през 2003 г. Владимир Стоянов издава в ЛА "Московский Парнас", Москва, двуезичната книга със стихотворение и преводи "Небесен пчелин". В предговора към изданието руската поетеса пише: "Ето и нашите души, моята и на Володя, бродеха по звездното небе и се вслушваха в звуците, носещи се отвън. Тези звуци ни въвлякоха в един водовъртеж, където се вихреше и смесваше всичко, което искаше да живее и обича..."

Чрез музиката Владимир Стоянов разкрива личното си, съвременно отношение към вечните човешки и православни ценности. За него тя е зов на духа, стремеж към сакралното в живота, заклинание за добро, което ни е нужно повече отвсякога, надежда, че ще изпълни с хармония и обич всяко човеколюбиво сърце. Неговите вокалните изпълнения са събрани и издадени в пет компактдиска: "Славянски венец" (2001), "Душа душе" (2001), "Романсы и песни русских цыган", „Азбучна молитва" (2007), „Вест", "На крачка от ешафода". Владимир Стоянов пръв въведе библейската и православната тематика в творческия периметър на българските поети с китара. Текстове му от старата българска литература, адаптирани за изпълнение с акустична китара, са свързани с имената на Св. Константин Кирил-Философ (Проглас към Евангелието) и Константин Преславски. Владимир Стоянов предложи свои варианти на молитвата "Отче наш", на "Канон на Пресвета Богородица", както и песни на основата на собствени стихове. Компактдискът "Азбучна молитва" е своеобразен песенен ритуал и поклон пред българския език и етапите на неговото развитие - старобългарски, черковнославянски и съвременен". Той е опит за преосмисляне на заветите на славянските първоучители, на изконните човешки добродетели, на ценностите на Православието, което ни учи на плурализъм.

Владимир Стоянов е носител на награди за поезия, литературна критика и авторска песен: Лауреат на VI Артиада на изкуствата в Русия – Москва, 21.XI.2001 г.; награда на СБП от I фестивал на бардовете – Ловеч, 2001 г.; II награда за поезия от Националния литературен конкурс, посветен на 100-годишнината от рождението на Елисавета Багряна – София, 1993 г.; награда за най-добра поетична книга от Националната среща на учителите творци – Благоевград, 1995 г.; I награда за поезия от Националния анонимен конкурс на морска тематика – Варна 1992, 1994 г.; награда за литературна критика на в. "Век 21" – 15.XI.1995 г.; награда за поезия на изд. "Захари Стоянов" от Националните дни на поезията – Мелник, 2002 г.; награда за най-добър изпълнител на авторска песен за морето от бардовския фестивал "Морски струни" – Несебър, 2005 г.; награда за музикална композиция на Софийските вечери на авторската песен – 2005 г. и др.

"Народът ни не е народ на варвари" – споделя в едно интервю Владимир Стоянов. И продължава: "Сега трябва да си припомняме, да се връщаме - за да можем да продължим напред." Надеждата му, че ще се върнем и ще намерим пътя почива на вярата в инстинкта ни за самосъхранение. Този път ни е даден свише - и рано или късно трябва да стъпим на него, ако искаме да бъдем личностите, които сме призвани да бъдем.

В едно от ранните си стихотворения "За мене става все потрудно..." той пише:

Във мен живеят толкова
неща,
Но сам не знам дали са ми
подвластни –
надеждата, духът на любовта
и думите за мислите опасни.

Днес сме сигурни, че "окото на спомена" у него "не е сляпо олово" и ще съумее да защити онова сакрално пространство вътре в себе така, че никой да не може да го управлява.

КИЛ

ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

АНГЕЛ НА ПРОЗОРЕЦА

Приждаща река от вещи
обръща пясъчния ти часовник –
небето се превръща в ново дъно,
във временно утихнал слънчев кратер.
А ти улисано си чатиш
със Йона от утробата на кита.
Усмихваш се. Но фотографът закъснява.
И временната вечност закъснява.
Приятелите също закъсняват,
изгубени в живота си от вещи.
Съдбата мести дървените пешки.

Ревящи клаксони налитат да те смажат.
Опитваш се да викаш, но не можеш.
И да говориш повече не искаш,
защото никой няма да те чуе.
И Йона ти го каза преди време.
Река от спомени те заглушава.
Циниците и те те заглушават.
Рекламите са истински безлични.
Тогава тръгваш тихо и замислено –
като снега, потеглил от небето,
да излекува временно света.

УСМИВКАТА НА ВЕСТИТЕЛЯ

Изпреварих вестителя и отново назад се завръщам,
оцелял във галерата бяла с изпокъсани черни платна.
А баща ми разбра, че съм вече дорасъл за кръста –
да ме разпнат на него за нечия чужда вина.
Без море и без бряг вестоносецът всъщност умира,
щом издиша докрай уморената гърбава вест.
И с ухото на залеза слуша в забрава ефира
върху пясъка остър и сив, побелял от копнеж.

Как горчиво мълчах пред олтара на дните си диви
като стръкче пелин, избуяло край пътя трънлив.
„На кого ме оставяш, всевиждащи татко, спаси ме!" –
шепнех аз и усещах, че още, че още съм жив.
Изпреварих вестителя, който нощем броеше звездите
и разказваше притчи за живота на мъртвия брат.
Но дори победен, той остана призван и различен
и защо се усмихваше, тъй и до днес не разбрах.

ИЗПЛАКАЛ МЛАДЕНЕЦ

В дълбоката варница на мъглата
обличам себе си
и тръгвам през света –
спасител на далечните си мисли,
знахар на премълчаваните думи.

Защо понесох неуспехите
с лице и жест на победител?
Прелистих ли най-хлъзгавите
истини
или се изтъркулих като камък
по сипея ръждив на хоризонта?

Животът ми в корема на съдбата
е второ раждане,
в което не повярвах.
Но премълчаното
по правило се сбъдва.

А аз
с любов се спрях,
с любов се върнах.
И ето ме – стоя сред думите
като изплакал младенец.

ПЪРВИ ОКТОМВРИ – ДЕН НА ПОЕЗИЯТА

По повод празника на поезията, в залата на Сдружението на писателите-Варна се проведе литературно четене. Автори, участвали в четенето предоставиха свои стихотворения за публикация във в-к „КИЛ". Редакционната колегия на вестника благодари на своите автори за ползотворното сътрудничество и им желае здраве и творчески порив в сърцата!

ВЕСЕЛИН МАРИНОВ

***

Настъпва миг – във теб избухва пламък.
И музата ти пак те посещава.
Надяваш се – ще свърши твойта драма.
А всъщност глътка въздух ти се дава.
И ден след ден все повече разбираш,
че плахата надеждица умира.
Отсрочка е било това – на края –
на лейди Смърт играта най-нечестна –
че оня миг последен е незнаен,
но пак ще дойде – кървав лъч ще блесне
и на Клото́ конеца ще отреже.
Дали това е изход неизбежен?

Така минава времето без край.
Това е моят ад. И моят рай...

ЕМИЛ ИВАНОВ

ОДА ЗА ВИНОТО

Под есенните небосклони,
щом зърна слънчевия склон и
безбройните стада-лози
със гроздове – тежащо виме,
се моля: Боже, помози
да станат вино те до зиме
и аромат да се излъчва
от бременната с него бъчва!

Да пиеш чудно е, уви, но
да помним как са пили вино
дедите ни през сълзи, смях,
защото мислите населва
след мъка – вече празен мях,
пред радост – още пълна делва,
и как стакан от череп стана
в могъщата ръка на хана!

Дано ви отведе съдбата
във час съдбовен „В механата",
когато няма го „Радецки",
а Вола връх е, робски ням –
презрели мерзостите светски,
да креснете пред всички там
с гняв: „Тежко, тежко! Вино дайте!" –
това веднъж си пожелайте!

Не пием вино всеки ден, но
то в нас присъства неотменно;
във него има нещо древно,
което смърт-живот сродява –
бълбука в смехове напевно,
във сълзите се утаява,
но никога не е отрова,
а благодатна кръв Христова!

ПЕТЪР СТОЙКОВ

***

Станах просяк,
но ще прося за другите.
За тези, които нямат;
за гладните, бедните, бездомните.
И ще почувствам
унижението.
Ако е унижение
да просиш...
Ще прося
официално облечен.
С вратовръзка,
с костюм,
като че ли отивам
на прием
или на бал.

КИРИЛ ГЕОРГИЕВ

КАРДИОГРАМА

На Явор

Знам, че вече е различно
и отвикнах да се плаша.
Знам, че много ме обичаш
и внезапно ще заплачеш.

Малък си и твойта сила
не е църква, а параклис.
Казваш: Дядо, дядо мили,
знам, че баба те очаква,

знам, и вече те разбирам –
няма път безкраен.
Но не искам да умираш,
тук е по-добре от Рая.

МИХО СТОЙЧЕВ

Съмна ли? На изток куп от съчки –
слънчеви лъчи – денят припали.
Облаче отърси златна грива
и пое, забърза към превала.

Двата гълъба с оная вечна
чистота, отново гукат, гукат.
Близостта ли искат да докажат?
Може би, те не обичат скука...

Впиват човки и така остават
много дълго... Просто им завиждам
благородно, но все пак завиждам –
мойте дни дали така се движат?

Ах, едва ли. Гълъбите гукат
и пространството изпълват с близост.
Аз ги гледам... и една усмивка
от върха на спомените слиза...

ИВАН ОВЧАРОВ

ФОРМУЛАТА НА УСПЕХА

На Валя

Остават думите,
с които
не умеем друго,
освен
да назоваваме...

Да изразим нещата –
търсим погледа,
но той е най-нетрайният
и е проклятието ни от боговете –
да ни напомня,
че
сме тленни...

...и ни е нужно
само
мъничко кураж –
да сме единни в себе си,
когато
очакването назовано
не се превръща
непременно
в изразена същност,
в реализирана представа...

Дори
и само дума да остане –
все някога
ще
се
намери
поглед!

СИМЕОН ИЛИЕВ

ВИКАНЕ НА ДУХОВЕ

Стъмнява се. Прозорците затварям.
Разхождам се и нещо си повтарям...
От стаята пропъждам злите сили –
навсякъде мирише на босилек.

Ключът виси завързан върху книга.
Бял облак над очите ми се вдига.
Заставам чинно пред небитието:
да се яви, да се яви лицето...

духът свещен на дядо ми Илия!
Но той се бави. Как да го открия?
Какво ли го възпира – аз не зная.
Нима разглежда с трепет още рая?

Ще бъде по-добре да викна мама,
но тя се моли някъде във храма...
Едва ли ще е склонна да ме слуша,
че всичко тук – дошло ми е до гуша.

Баща ми чул, че викам – се явява.
-Кажи, какво те мъчи и вбесява?
Как болката да спра, да я отложа,
Щом в кокала опрял е вече ножа?

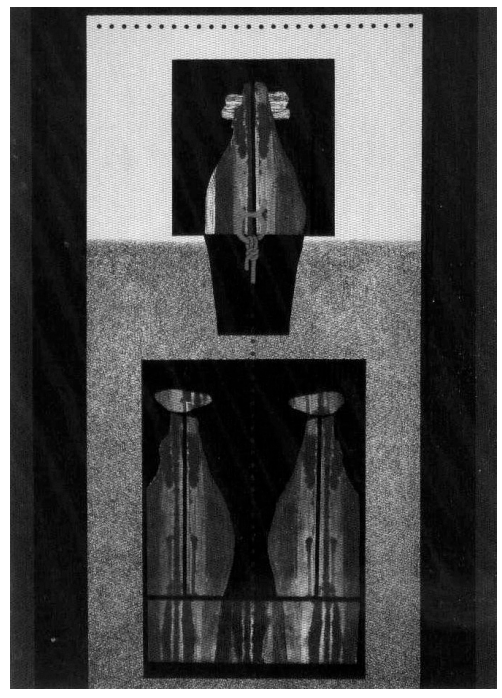

Михаил Петков - "Сянка на птица"

ДИМИТРИНА ЯКИМОВА

ПОЛЮСИ

Защо ни мамят светове незнайни,
а миналото с болка ни зове?
Защо в докрай разнищените тайни
не греят още скрити цветове?

От детството едно вълшебство дирим:
да видим своя сън осъществен
и себе си – всесилни богатири
в проблясъка на идващия ден.

С най-крайна точка тегли ни безкраят,
но изведнъж ограбва ни скръбта:
все по-отдалечавана, сияе
най-първата, а там е младостта.

Ухаят срещи. Тровят ни раздели,
докато пак с надежда затрептим.
Великото и нищото прозрели,
между им теглим нашите бразди.

ИЛИЯН ТРОЯНСКИ

ПИЯНИТЕ ДЕМОНИ

Химн на свободния дух

Зелени води крият зли изумруди,
дълбока поквара и долни лъжи –
духът ми заспалия демон събуди
и мечът му, тежък от злоба, лежи.

По властния повик на сили подземни,
открил ненадейно незнайна врата,
към съдния ден легиони от демони,
литват над тихия сън на света.

Летят подир бурите, пият стихия
и дишат светкавици с дъх на озон,
свирепо по вълчите хълмове вият
към свода на ниския, сив небосклон

и няма любов, и в просторите ангел –
да вдигне над всички ни силно крило,
да вземе везните на светлата правда
и меча на чистото, вечно добро.

Но ние, заклетите, словото пазим
и то оживява от нашата реч,
защото дойдохме със воля и разум
по-силни от алчност, от огън и меч.

ВЛАДИМИР МИХАЙЛОВ

***

Мен все по-малко ме увлича
живота в своя луд галоп.
Преди летях, днес и не тичам
и в пъстрия калейдоскоп
на дните му едва се вглеждам.
Преди един бях, днес съм друг.
Преди бях пълен със надежда
днес - със надежда не за тук.

Но ако тук сме само гости,
то за какво е този шум?
Нещата са безкрайно прости,
но аз с нещастния си ум
не проумявам как отлита
тъй, ден след ден живота цял
и някой ден ще се запитам
дали, изобщо, съм живял.

ИВАН СТАВРЕВ

В И К

Не изваждайте потъналите кораби!
Те не са саркофаг на удавници.
Дом на духове –
те са последно убежище на светлина...
Не сте ли виждали –
и в облачно дори морето свети.
И неспокойният ви дух нима
не е вървял на пръсти
по сребърните люспи
на морето?
Не ги ограбвайте!
Потъналите кораби са дарове
за общия ни храм –
Небитието...
А то е просто друго Битие.
Пречиствайте душите си
и тръгвайте към тях
единствено на поклонение!

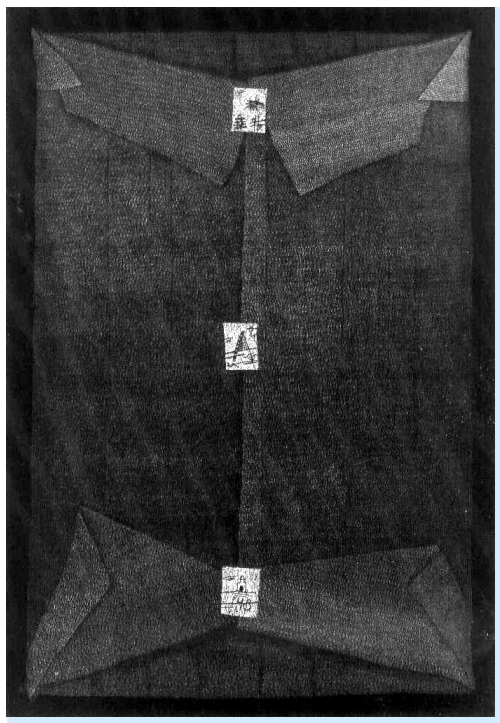

Кшищов Шишманович (Полша) - "Спомени XI"

ДА СИ СПОМНИМ

ТРИФОН КУНЕВ

е роден през 1880 год. В с. Ъглен, Луковитско. Завършва право в Софийския университет. Работи като журналист. Сътрудничи на сп. „Мисъл", „Наш живот", „Демократически преглед" и др., а след 9.09.1944 год. редактира опозиционния в-к „Земеделско знаме". Автор е на символистични стихотворения, издадени в сборниците „Песни" (1905), „Хризантеми" 1907), „Зарници" (1927), както и на сатирични творби. Трифон Кунев умира през 1954 год. в София.

ФЕНИКС

Сърцето ми е много уморено:
далеч назад се губи тежкия му път.
Но още го не сещам примирено
и тръпките не искат още да заспят.

То чака вечерта да падне – тъмна
и упоителна – то чака си смъртта:
но ето пак че нова песен гръмна,
и то пак трепка зад вълшебната черта.

О, Феникс, ти за сетен път възкръсваш
из свойта пепел: ослепителни зари
разпръсквай! Ситни плодове откъсваш,
сърце неукротимо: подобно празнична
ракета изгори!

***

Нощта се приближава. Здрач припада
и стели се безшумно окол нас.
Нощта се приближава със въздишки –
О, скръбен час, за тихи сълзи час...

Припада здрач. Из тъмното мъртвило
въстават плахи сенки окол нас
и плахо си отиват със въздишки –
о, скръбен час, за тихи сълзи час...

Дете, да плачем горко. Здрач прлипада
и стеле се безшумно окол нас.
Нощта приспива ни с въздишки –
о, скръбен час, за тихи сълзи час...

Рубриката подготви: ЕМИЛ ИВАНОВ

НИКОЛА АНКОВ

В ЦЪРКВА НАД ГРАДИНИ СЪС МАСЛИНИ

там на края на света, по икони стари над стените бели,
лунен лъч свисти и гравира време с кървави резци,
патинира сини дрожди във очите слепи на светците,
а слепците свети свято пият светлина от грозде...
лъхва на тамян и вар и на виолетова магия от ракия,
и подсвирква скритият в листата, мъничък невидим дрозд.
...и тази влажна тишина във църква над градини със маслини,
там на края света, е вградена светлосянка във усмивка
на неземно хубави очи, разбира се, че само тъмносини.
...от чешмата някъде из двора, между две изсъхнали липи,
рони се молитва стара от послушник, бял и глух.
...аз целият съм слух...
и в тази утринна омая с бели рози и нестъпкани треви...
ето, траква нейде броеница - млечносиня
с кехлибарените
си зърна
с
ъ
л
з
и
...
и дочува лявото ми рамо само:

"Господи! бъди добър...
прости им греховете...
и не ги съди."

ВАЛЕРИ СТАНКОВ

ОЩЕ ТРИЙСЕТ И ДЕВЕТ ПУСТИНИ

не живяхме в гори с изобилни потоци и просеки
нас ни дра хоризонтът през устите с жестока юзда
ние бяхме дивизии, бяхме армии дрипави просяци
със наивната вяра за равенство, братство и свобода
кой за вяра и род, кой за знаме и химн ще погине
рядка сбирщина, стадо - събрано от кол и въже -
ако има пред нас още трийсет и девет пустини
да ги минем поне след достойни държавни мъже.

Среща с моряците от кораб "Александрия"

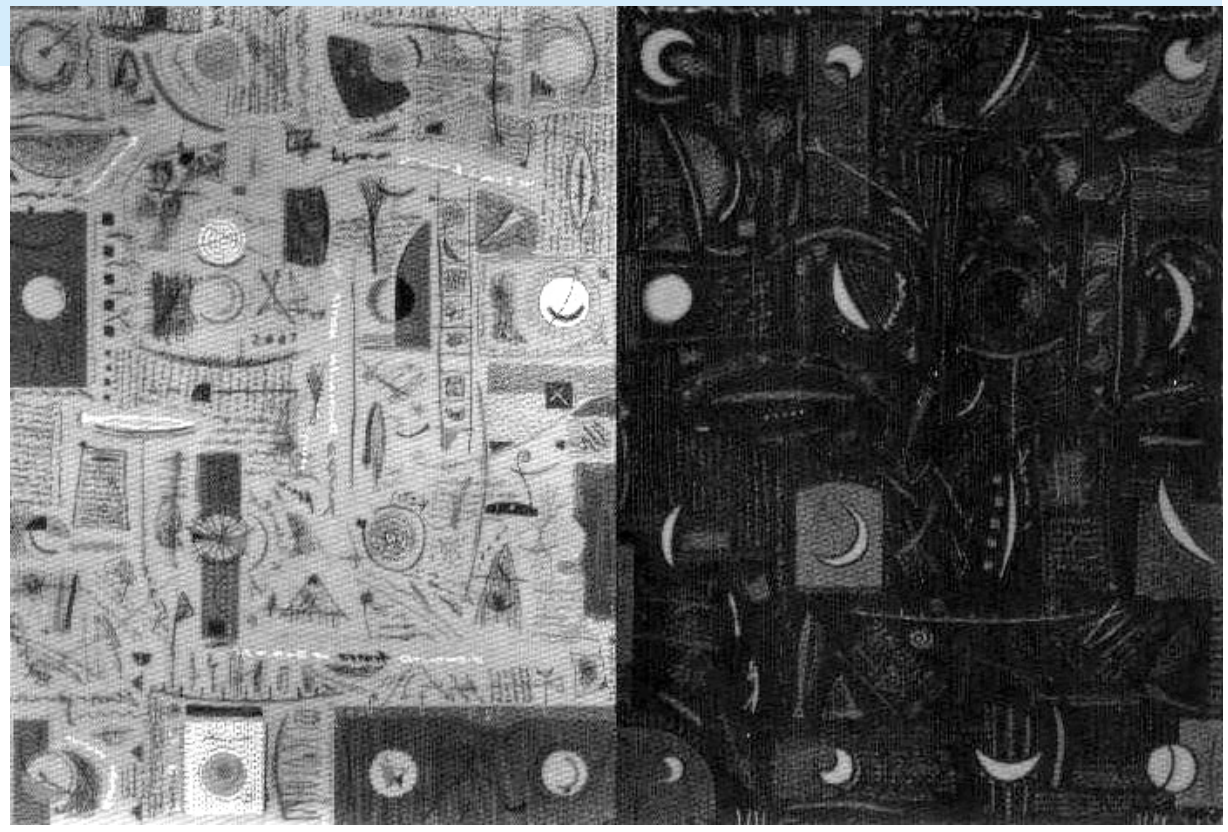

Тодор Овчаров - "Теория за слънцата и луните"

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

ВАРНЕНСКИЯТ КЛУБ „ПРИЯТЕЛИ НА ЕВРОПА" СЕ СРЕЩНА С УЧАСТНИЦИ В СПАСИТЕЛНАТА ОПЕРАЦИЯ ПРИ ИНЦИДЕНТА В ОХРИДСКОТО ЕЗЕРО

Варненският клуб „Приятели на Европа", начело с Лили Христозова, се завърна от Македония, където създаде поредната, трета секция на клуба, разширявайки творческите си контаки с образователни, медицински, културни и обществени институции, сред които СОУ „Христо Узунов", международния фестивал „Охридско лято", Съюза на архитектите, българската общност в Охрид и др.

Делегацията, в състава на която влизаха ученици, учители, родители и общественици, бе особено впечатлена от грижите, които защитеният от ЮНЕСКО град полага за опазване не само на богатото археологическо и архитектурно наследство, но и на екосистемите в прочутите Билянини извори и уникалното Охридско езеро – едно от най-чистите в света.

По пътя на древната и по-нова история, варненци се запознаха и с Античния театър, Самуиловата крепост и възстановената базилика „Свети Климент Охридски", където първоучителят е създал известната Охридска книжовна школа и където се съхраняват мощите му. Водени от българиста и писателя Мишо Юзмески, те посетиха още манастирския комплекс „Свети Наум", недалеч от Охрид и къщата на Братя Миладинови в Струга, където се провеждат традиционните Стружки поетични вечери.

Кулминацията на пътуването бе на борда на кораба „Александрия", чийто екипаж пръв се е притекъл на помощ на бедстващите българи при трагичния инцидент на 05.09. т. г. в Охридското езеро. Моряците, както и екипът на хирурзите Томе и Йован Гиновски, участвали в спасителната операция, са благодарни за високите отличия, които българската държава им е присъдила, но по-важно за тях, по думите на капитан Зоран Гилески, е удовлетворението, че са изпълнили човешкия си дълг.

Българите се присъединиха към подписката на специално създаденото Гражданско сдружение "Пети септември" за почит към паметта на загиналите, за политическа ненамеса в съдебното разследване и строго наказване на виновниците.

ВЛАДИМИР ЗАРЕВ

ИЗБОРЪТ

Откъс от едноименния роман

Видението бе болезнено и ярко, оцветено в снопа слънце, който разрязваше директорския кабинет на две и замъгляваше лицето на човека отсреща. Христо го виждаше сякаш през опушено стъкло, през тънкия дим на изпаряваща се светлина. Мъжът имаше странното излъчване на увехтялост, на натрупвана с годините умора, по-скоро на досада, до толкова стъписваща досада, че превръщаше всеки опит на Христо да изрази някакво несъгласие, да възрази дори в себе си, в невъзпитание. А мъжът не го заслужаваше, беше възпитан и търпелив. Не бързаше, защото имаше време и най-важното беше сигурен в своя успех. Лицето му бе с остри грабливи черти, загоряло и в същото време някак истерично нежно, а това смешение създаваше усещането за власт, за непоколебима, разпростираща се дори над горещината власт, и за жестокост. На потайна власт и на изпълнена с обич жестокост. Зеленикавите му очи бяха добили цвета на застояла вода, те сякаш бяха слепи или всевиждащи, в тях се затъваше бавно и ужасяващо като в блато. Подстриганата му на канадска ливада коса аристократично сребреееше, пръстите на ръцете му бяха фини като на пианист, с поддържани нокти и не точно бели, а натрапливо чисти, някак стерилни.

– Мога ли да си помисля няколко дни? – попита Христо.

– Не – каза мъжът. Той се засмя безпричинно и гръмогласно, тръсна цигарата си в чинийката, която разсилният му беше поднесъл. Да се пуши в директорския кабинет беше немислимо и това по особен начин открояваше невидимата му, ала натрапчива власт.

- Но аз дори не зная името ви?

- Майор Григоров – каза с особен глас мъжът, сякаш удивен от звучението на собственото си име. – Иван Григоров, другарю Вълчев.

Нарече Христо „другарю" с лека насмешка и в същото време подкупно, като че ли му предлагаше съмишлие или да допушат заедно ароматната цигара. Пушеше „Марлборо", дълго „Марлборо" в пакет.

- Този час имаме математика – каза глупаво Христо и се изчерви.

- Тъй ли...

- Другарят Петков щеше да ме изпитва.

- Е, ще го направи следващия път.

- Сигурен съм, че е бесен.

- Не се тревожете, другарю Вълчев, учителят ви по математика ще се смири.

Тази дума „смири" увисна във въздуха, обратното на смисъла си, тя изразяваше заплаха или заповед. Учителят им по математика Петков беше плешив, трътлест, винаги, дори през зимата потен и излъчваше вътрешния устрем на човек, който е пред прага на велико откритие. Може би поради тази първична и натрапваща се съсредоточеност го наричаха Бизона. На класното по математика Христо беше преписал и петте задачи от съученичката си Галя, Бизонът му беше надраскал шестица, но гневно я беше подчертал няколко пъти и го заплаши, че ще го изпита върху целия материал. Оставаше по-малко от месец до Двайсет и четвърти май, до възторжения празник на буквите и заветното завършване на единадесети клас, с фалшиви медицински и всякакви извъртания Христо бе успял да отложи гилотината, но

Пануват Ситечоке (Тайланд) - "Скитане 1"

днес нямаше никакво извинение. Справяше се прилично по тригонометрия, беше взимал частни уроци при майката на Галя, ала боязънта бе заседнала в съзнанието му като кост. През голямото междучасие той си купи боза от лавката и тя мигом се превърна в пот, в лепкавата и сладникава влага на неговия страх. Бизонът затвори дневника, сякаш гневно затръшна врата, извади женското си тефтерче, взря се в Христо през роговите си очила и точно в този непоносим миг в класната стая влезе байчото:

- Кой е Христо Вълчев – попита гъгниво той, – веднага при директорката.

Илиева го посрещна с излъчването си на монахиня, на жена, която копнее да се подчинява и да наказва едновременно, да изпълнява чуждите приумици, но и да издава заповеди, сякаш вярваше едновременно в Бога и в социализма, тя пресипа кафето от бакъреното джезве в чашката пред мъжа и по този начин сякаш го посочи:

- Христо, другарят иска да поговори с теб – тя погледна предано към него. - Оставям ви три пакетчета захар.

- О, вие ме глезите... – гласът му изразяваше единствено досада, ала досада също така смазваща и непреклонна като страха на Христо. Той все още не виждаше лицето му, тъмен силует в снопа заслепяваща слънчева светлина, но вече усещаше, че ще се случи нещо раняващо и последно, нещо срамно, което подобно на собственото си тяло, ще влачи цял живот.

- И тъй, съгласен ли сте? – прекъсна унеса му Григоров.

Желанието да стане и демонстративно да напусне директорския кабинет се смесваше с ужаса, че трябва се върне в часа по математика. Христо отново плувна в пот и влагата, която се стичаше от челото и подмишниците му носеше острият мирис на притиснато в ъгъла животно, оная нетърпима паника на останало без въздух и надежда същество.

- Обръщаме се към вас, защото дядо ви Христо Вълчев е един от организаторите на Септемврийското въстание във видинския край.. – той изпусна няколко кръгчета цигарен дим и така направи ефектна пауза, – баща ви Александър Вълчев е наш другар, професор по право в Софийския университет, Елеонора Вълчева – нарочно или без да иска сбърка името на майка му, – е юристконсулт в Химимпорт..., разбирате ли, ние с вас сме от една кръвна група. – Той се подсмихна кисело. – Точно така, от една кръвна група!

После ловко наниза едно в друго няколко кръгчета сивкав дим и по този начин изрази пренебрежението си, помитащото си и някак величествено пренебрежение към целия останал свят. И когато изтерзан, преминал през месомелачката на собственото си колебание Христо се готвеше да откаже, всъщност да угоди и на себе си и на него като отложи решението си: „Все пак аз имам нужда, моля разберете ме, оставете ме да помисля до абитуренския бал!", сякаш предусетил мислите и неистовия му копнеж да си смукне от неговата цигара, Григоров впери в него своите внимателни очи!

- Добре, другарю Григоров.

- Ами тогава, моето момче – изрече все така досадено и безрадостно мъжът, – утре ще ти се обади лейтенант Петров. Ще се срещнете в една квартира на улица „Бигла", там той всичко ще ти обясни – с пренебрежително до обида движение той допи кафето си и въздъхна измъчено. – Помисли за някой псевдоним.

- Псевдоним?

- Всички наши сътрудници са засекретени и ги водим под псевдоним.

- Джон Ленън – изтърси неоаквано Христо и се изчерви.

- Щях да ти предложа Бойко или Янко... – той отново се изсмя гръмко и цинично, – но и Джон Ленън става, аз съм със съвременни разбирания, нали така?

Знаеше, че сънува, този сън идиотски и мъчително се повтаряше в годините, искаше да се отърси от него, да се събуди, но дори и спящ съзнаваше, че когато се събуди, оня гаден разговор в директорския кабинет ще се окаже истина. Сънят се повтаряше, преследваше го, беше се превърнал в част от него, както е наше собственото ни малодушие. Христо сънуваше преживяното с подробности, които са така зловещи и неподкупни, защото искаме да ги забравим, да ги изтрием от себе си подобно на напластенния през деня телесен мирис.

„Откога започна всичко това?" – ето проклетия въпрос, който си задаваше всеки път, щом го споходеше празното лице на Григоров, потънало като сянка в светлината на директорския прозорец. „Откога, по дяволите?" Спомените го връхлитаха, бяха най-различни, повечето интимни, някои от тях срамни, но също като раздухани от вятъра листа, те се разпиляваха, за да отстъпят мястото си на най-яркия, съдбовния, който подобно на жига бе прогорил завинаги съзнанието му. Беше лятото преди да тръгне на училище, летуваха в Поморие, морето блестеше като шлифован сапфир, който сякаш отъняваше и избеляваше на хоризонта, всичко ухаеше на пържена риба и на загнили плодове, на нещо неизличимо провинциално, на йод и на вечност. Сутрините прекарваха на плажа, а следобед майка му и леля му Емилия си правеха бани в санаториума със слузестата и лечебна кал. Емилия Вълчева беше известна актриса, навсякъде хората я познаваха, съпровождаха я с поглед на почуда и възхита, спираха я на улицата и я молеха за автограф, тя беше с дъщеря си Десислава, с три години по-малка от Христо и само се пречкаше в краката му, докато той строеше пясъчен замък на брега.

Това се случи в деня преди да си заминат, беше неочаквано и в същото време сякаш преднамерено, мистично и изпълнено с вълшебна светлина. Той се забавляваше с един торен бръмбър, който се мъчеше да му избяга, опитваше се с пръчката да го вкара в кибритената кутийка, когато вятърът изведнъж се завихри и опря в сградата на санаториума, вратата на отсрещната кабинка зейна и той видя леля си Емилия гола, цялата намазана с лечебната кал, облечена сякаш в някаква лепкава и вековна пръст, в божествената глина на човешкото сътворение. Слънцето я осветяваше и тя приличаше на прекрасна статуя. Току що беше влязла под душа и изведнъж започна бавното ѝ и сладостно преображение, водата я разсъбличаше, откриваше, проявяваше я и връщане живината ѝ, отначало се освободиха златисте ѝ коси и потекоха по раменете ѝ, после стройните ѝ плещи, най-сетне бедрата ѝ с формата на силен и безкраен съд. Тя се обърна, гърдите ѝ се люшнаха едри, еластични и леко отпуснати, зърната им имаха трупния цвят на кафе, погледът му се спусна по загорялия ѝ корем и опря в оная триъгълна белота останала от банския, която беше предчувствие и продължение на нещо тайно, забранено, но повикано от избликналата светлина и беше украсено с меднорус и пораждащ болка в слабините венец. Христо беше ахнал, стоеше упоен, изоставен от себе си, някак разтърсващо самотен, с притворени очи и зинала уста. Пред него се бе извършило чудо, той бе преживял *превъплъщението на богиня*, която умита от сиянието на вечността се беше превърнала в жена.

Едва в този миг леля му Емилия зърна отворената врата, викът ѝ на уплах бе сякаш отправен към него и някак интимен, тя несъзнателно се прикри с ръце, всъщност по този начин му помогна да надникне докрай в нея и да я запомни, после се усмихна виновно и непростимо изрече:

- Господи, добре че нямаше мъже! – и затръшна вратата, а може би така залости и сърцето му.

Христо не знаеше, че е влюбен, но още същата нощ разбра, че е болен, мяташе се като обезумял в леглото, гореше, сигурно беше вдигнал температура и до сутринта не успя да заспи. В преживяното не усещаше нищо

На стр. 8

ИЗБОРЪТ

От стр. 7

еротично, дори далечно плътско и възбуждащо, той случайно бе надзърнал в един миг, в който жената се бе докоснала до свръхдуховното, до съвършенството. Нейното тяло, всъщност нейното обличане в слънцето и във водата, ала най-вече в момчешката му неопитност, се беше врязало като белег в паметта му, изглежда и в живота му. Той го сънуваше и с отворени очи, видението го изненадваше докато играеше на топчета с хлапетата на двора, докато закусваше филия, намазана с мармалад, в училище, на тренировките по футбол.

Христо започна да събира снимки на леля си Емилия, изрязваше ги от всекидневниците, от „Филмови новини", от списанията „Жената днес" и „Божур", колекционираше ги с оная пагубна страст, с която баща му навремето бе подреждал упойващите треви в един безсмислен и никому ненужен хербарий. Христо също беше препарирал мига, като го размножаваше, като го опаковаше в неговите постепенно остаряващи повторения, леля му Емилия се променяше на сцената, във филмите, на стотиците събрани снимки и точно по този начин опазваше видението и най-вече любовта му жива. С годините споменът се натоварше с подробности, а колкото по-безкраен ставаше той, толкова се усилваше и усещането на Христо за преживяно сладострастие, за една приждаща и смущаваща поквара. Сега вече разглеждаше това далечно и непринадлежимо тяло с въображението на циник, мъчеше се да надникне под венеца, обсипан с меднозлатисти косми, да погали гърдите, останали така примамващо бели и недокоснати от слънцето, представяше си Емилия Вълчева като ония долнопробни курви, които продаваха любов около гарата и Халите. Всяка среща с нея бе смущаваща, едно напрежение, което всички отдаваха на възхищението му от нейния талант. Той я копнееше, но всъщност желаеше не нея, а споменът за нея от онова лято преди толкова отминали години.

Когато майката на Галя започна да му дава уроци по математика, тя навярно предусети, че е девствен, а той долови първо любопитството ѝ, после тръпката ѝ на забравена жена, най-сетне го порази приликата ѝ с леля му Емилия. В една пролетна привечер с цвета на цъфналия люляк, той се остави да го съблече, Галя беше на екскурзия в Копривщица, да положи нетърпението и възбудата му на близкия диван и да го завие с очите си и с воплите си на застаряваща жена. Телесата ѝ бяха провиснали и потни, дъхът ѝ на скъп парфюм и на блато го упойваше.

- Ти си като него... също като него – виеше в ухото му тя, но не уточни като кого. Христо знаеше, че бащата на Галя е бил военен летец, който беше загинал преди години в катастрофа със своя „Миг" 17.

Когато избухна върху накъдрения от тлъстините ѝ корем, върху нейния толкова увехтял златист венец, Христо захапа рамото ѝ на борец и изстена:

- Господи, Емилия...

- Да, аз съм Емилия – сгуши го гальовно тя, - аз съм твоята Емилия.

Но дори тази безмислена и нараняваща вакханалия не го спаси от изгарящия спомен. Освобождението дойде по-късно, след казармата. В едно обаче Христо беше сигурен и то донякъде отговаряше на проклетия му въпрос, че овладялата го с години, сляпа и неудолетворена любов по някакъв подсъзнателен начин бе свързана с онова пагубно негово решение в директорския кабинет. Тази подла, съсипваща, невъзможна любов го беше подчинила, беше отнела усещането му за вътрешна свобода и го беше осакатила нравствено. Не толкова лепкавия страх от Бизона и абсурдността на самата ситуация, Григоров умишлено я бе направил така болезнено абсурдна, а постоянната емоционална несвобода бе предопредила злочестия му избор.

Първият донос, който Христо направи, беше няколко дни преди да замине в казармата. Леля му Емилия им беше на гости, в хола пиеха кампари с майка му, тя беше облечена в плисирана рокля с доста безгрижно деколте, която подчертаваше налятото ѝ тяло. Той влезе и се изчерви по същия нелеп начин, както в нейно присъствие това се случваше всеки път от дванайсет години. Панталонът му издайнически набъбна отпред и той бе принуден да седне при тях, пожела я грубо, с оная поквареност на въображението, която унижаваше повече него. Поиска да я види омърсена, захвърлена в калта, да ѝ навреди, всъщност да ѝ причини болка, както би хрумнало на най-изтънчения развратник. Усмихна се, върна се в своята стая и на кариран лист от тетрадка написа: „В присъствието на компания от видни интелектуалци известната актриса Емилия Вълчева разказа следния противодържавен виц: „Лимузината е луксозна кола, в която се вози народът, чрез своите представители. Джон Ленън" Вица всъщност беше разказала майка му.

Кил
Култура Изкуство Литература

АТАНАС ЛИПЧЕВ „ПЪТЯТ КЪМ ЗИМАТА" ИК „АТЕЛИЕ 89", 2009

Навън вали, а черешата вече е цъфнала. Ще се зарадваме на пролетта, прошепнах тогава в ухото на Мария, ще видиш, заедно ще се зарадваме на пролетта, ще ти завиди черешовият цвят, за хубостта ще ти завиди, ще посърне, ще се сгърчи...

ЛИЛИ КАЧОВА „ВЪЛЧЕ В ГРАДИНАТА НА ГОСПОД". ИЗД. „БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ", 2008

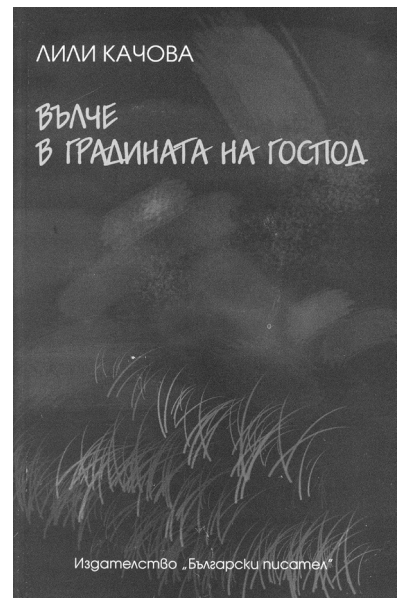

Тогава да приседнем само миг,
край себе си във кулата на фара,
заслушани в прибой – речитатив
от книгата до края неживяна.
Минута отдих, връщане назад,
сърцето да остане канделабър,
да свети под нозете онзи бряг,
от който ще поеме път нататък.

ГАЛЯ РАДЕВА–РЕЙНИ. „НЕБИТИЕ". СДРУЖЕНИЕ „СЛОВОТО", 2009

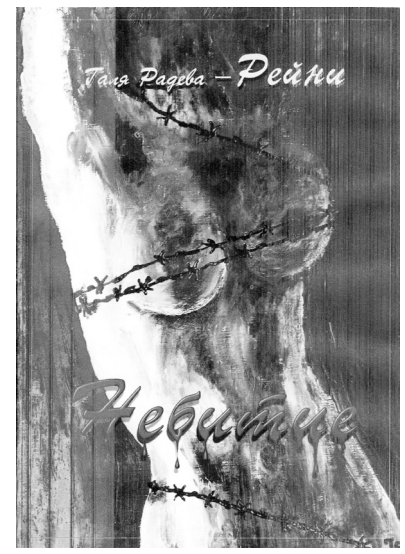

Този мъж, който сбъдва моите
приказки,
умее да вярва дори и във
Нищото,
и едновременно с това е най-
големият неверник.
Ще въздъхне вътрешно:
"И ти ли, Бруте?"
И би отрекъл, че въздухът
е за дишане.

СТАНКА БОНЕВА

ДРУГИТЕ ИМЕНА НА РОЗАТА

Поетесата Добрина Николова-Ортега е русенка, родена в Червен бряг. От няколко години живее в Испания.Членува в съюза на писателите „Хосе Сориля" и пише за списание „Corazon Abierto". Автор е на стихосбирките „Ранено бъдеще" (1992, Русе, [Изд. авт.]), „Отключени думи" (1994, Варна, „Икар"), „Стъпки във времето" (1995, Русе [Изд. авт.] и 2000, Русе, „Силоам прес"), „Перлен миг" (1996, Русе, „Силоам прес"), „Паметта на вятъра" (1999, Русе, „Денница"), „Тринадесетият етаж на риска" (2002, Русе [Изд. авт.]). През 2002 и 2003 година излиза стихосбирката ѝ „Изгубени пътища" ("Caminos perdidos"), която има две издания на български и испански език.. През декември 2005 г. издателство „Български писател" отпечатва нейния лирически сборник „Лястовичи смях ме буди". Последната книга на поетесата се нарича "Сълзите на розата" . Добрина Николова е публикувала свои стихове в русенски, варненски и централни вестници, в испанските издания „El Mundo" и „El Norte de Castilla y Leon". Многократно е гостувала на Румънската културна асоциация „Юлия Хашдео", Букурещ. През 1998 г. заедно с румънския композитор Паул Полидор е представена на културната общественост в Кишинеу. На 26 май 2009.г. Добрина Николова-Ортега става носител на първа награда "Хосе Сориля" в VIII национални награди за поезия – Испания.

Ти с нови дрехи,
а аз с нова мечта.

Творбите, включени в „Сълзите на розата" – последната книга на Добрина Николова-Ортега – са сякаш проекции на бягството. Но не е бягство `от`, а бягство `към`. Търси се убежище за душата по същите места, които човек обитава ежедневно и често в дискомфорт, но този факт не е парадоксален. Преосмислянето на битийното е повод да се извлекат онези атоми красота, енергия, постоянство на цветовете в словото, заради чието наличие да не съжаляваме за нито един свой несполучлив опит за полет или изречена дума. Поетесата разравя пластовете околно равнодушие, за да покаже, че не бива да се страхуваме от пречистващите стихии; че застоялата „мътна вода" пречи да се видят хлъзгавите подводни камъни - нашата неустойчивост; че трябва да отместим личните си облаци, когато те ни затулят слънцето. Без патетика, но със силен заряд на перото Николова-Ортега развежда читателя из света на зрелите си обобщения. Нейните пристрастия се приютяват в образите на новото начало. Утрото на всеки следващ ден носи знамение за отболяване на незадоволената жажда по нежност, за малки победи над грозното и недостойното, за пролет в сетивата с прераждане на погубените преди стойности: „Не ме питайте защо / сутрин ходя облечена в розово. / Аз нося цвета на ябълката, / отсечена пред моите очи"(„Ябълков цвят"), когато „светът, разплакан дънер – / ме гледа с очите на насилието" („Разплакан дънер").

Не е странно, че поетесата, израсла край река, често споменава морето. Тя обича да изследва непредвидимите му лица. В „очите на морето", в „кърдиците му сини" („Сълзите на розата") се вплитат надеждите на потока за хармония и общност със себеподобните. Неговият образ и образите на цветните градини и поляни, на вятъра, дъжда, огъня, полета на ятата, тичането „по двора на света" до стигане на хоризонтите „от изток до безкрая" представят вселената на младия и непримирим дух. Динамика и равновесие, минорни болки и мажорни откровения, страх, че „светът е на прага да си тръгне", щом хорските души беднеят откъм човечност („душите ни приличат на църковни мишки"), смелост да се приеме съдбата заедно със със съпътстващите я болки и неудачи („Аз избрах розата красива / и болката от нейните бодли") - те поляризират човешките състояния чрез поетичните „думи – два бряга", както ги нарича авторката. Автопортретът на лирическата говорителка е щрихиран от съмнения, безпокойства, противостояния („От толкова години трудно се познавам. / От много грижи, загрижена заспивам. / От много мъки, с чужди мъки оставам. / От много любов, все любена-недолюбена / си тръгвам"). Поетесата предпочита изказа в първо лице единствено число и кратките форми, при които постига синтез на изповедността. Част от творбите ѝ са създадени в Испания, но нейното творчество не може да бъде разделено на испански и български цикли, защото образите в тях, както и посланията, са универсални. Николова-Ортега назовава думите „сълзи на мисълта". Отронените „сълзи на розата", разцъфнала на кръстопът, задушевните им лирически пейзажи приканват читателя за приобщеност към един свят, изпълнен с добри мисли и пътуване по много посоки на горестта или щастието в часовете на размисъл - в часовете на онази самота, при която „всеки залез бяга сам".

ГЛАСЪТ НА СКЪСАНАТА СТРУНА

(Неизвестни писма на Андрей Германов до Наварт Хмаяк)

КРАСИМИР МАШЕВ

Преди няколко години във в. "Словото днес" излезе мой документален материал за незабравимия голям български поет и преводач Андрей Германов под заглавие "Наварт, или гласът на скъсаната струна". Но поради големия обем и "липсата на място", хронично и неизлечимо заболяване на всички печатни издания открай време, беше публикувана само част от текста и то в "журнален вариант", който не даваше цялостна представа за същността му, а и е недопустим и вреден за документалистиката..

Затова сега предлагам на читатателите на в. КИЛ автентичния текст с плахата надежда, че може би ще представлява интерес за ценителите на този голям български поет, роден в с. Яворово, Варненско.

Неговият изключителен талант и голямото му човешко сърце задължават съвестта на нашата памет (не само "съвестта да думите", според едно от есетата на нобелиста Елиас Канети) да полага повече грижи за съхраняване на създателите на непреходни литературни стойности и огласяване на всички важни факти и събития от техния живот и творчество.

17 септември 2009 г.
гр. Варна *Кр. М.*

Когато през 1981 г. прочетох ръкописа на Андрей Германов "Шячни момчета" (бях млад редактор в погребаното след 1990 г. книгоиздателство "Г. Бакалов") изпитах огромна радост, възхита и удовлетворениие от неговите безспорни литературни достойнства, но и от силната емоционална памет на автора, от автентичността на вълнуващите му преживявания, случили се в далечните години на детинството и юношеството му. Тези страници бяха написани с такова откровение, убедителност и майсторство, каквито само един наистина голям творец може да притежава

Но имаше и нещо друго, което наред с естетическата наслада от прочетеното събуди у мен интерес. Това бяха страниците посветени на първите младежки трепети, предизвикани от силния порив на несподелената любов, на влеченията породени от възвишенените селения от красота и чистота на човешките чувства. В "Шячни момчета" Андрей Германов пише: "Имаше там едно чернооко мелонхолично момиче, раздрънкваше една китара и в бедните вечери дразнеше жадните за музика уши. Тук ще направя едно отклонение.

… Не щеш ли, случи се по обратния път да пътуваме с това момиче. Бях малко закъснял – дали съм имал някакви задължения по моите командирски работи, не зная,, но се оказах в компанията на варненци. Седях срещу това момиче и се стапях. То беше арменка, казваше се Наварт, имаше печално лице с огромни и лъскави черни очи сред мъхнати мигли. Имаше вид на зряла жена, не толкова външно, колкото по начина на държанието. Разбираше всичко от едно поглеждане, имаше чувството за хумор, но рядко се засмиваше, а по-често реагираше с някоя тънка думица. Общо взето – аз бях очарован и разбирах, че загивам. В моята изтерзана от строгия бригадирски морал душа се блъскаха горещи ветрове и изскачаха искри. Тя ме поглеждаше с успокояващо майчинско разбиране. За да не стоя просто глупаво ухилен – в такива минути не съм могъл да кажа и две приказки накръст, аз взех китарата ѝ и започнах да си дрънкам нещо – тъкмо щях да имам работа и място за ръцете си. И това продължи много – докато не скъсах струната. Бях безкрайно сконфузен. Трябваше да платя струната, а пари имах само да се върна, точно отмерени. Предложих тези последни пари, но момичето разбра всичко, с усмивка ми прости и даже ми даде адреса си. Не, разбира се, за да ѝ плащам

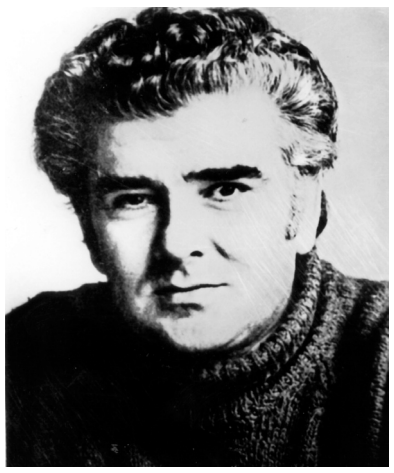

Андрей Германов

струната… а в същност, може би и за това? Влакът спря някъде, където аз трябваше да сляза, а Наварт продължи със своята китара. Гледах как си заминава влакът и гърлото ми се свиваше…"

След дълги колебания и терзания, поетът решава да се срещне с това момиче, като предварително купува струна за китара и тръгва към адреса на несподеленото си чувство, на своя юношески свян, с плахата надежда найсетне той да бъде преодолян. И той продължава своята изповед: "Смелостта ми се стапяше като пролетен сняг, докато отивах към тях, много ми се искаше да я видя и в същото време се страхувах от това. И когато не заварих никого, изпитах едва ли не облекчение. Струната беше купена, съвестта ми беше чиста. Агнето беше цяло, вълкът беше сит, само овчарят беше изяден. И този овчар бях аз. Защото знаех, че втори път вече няма да събера сили да ѝ се обадя – твърде високо стоеше тя над мен – дългополчанчето, селянчето. Оставих пред вратата струната, взехи си един есенен лист, капнал на оградата и се спуснах към морето. Постоях на високия морски бряг и пуснах листа. Лекият вечерен вятър го пое, вдигна го нагоре, после го понесе навътре, завъртя го и леко го положи върху зелената вода. Гледах отгоре тази златна точка върху зеленото кадифе на есенното море и знаех, че сянката ѝ остава завинаги у мен. Само не знаех, че тогава съм се прощавал със своето юношество…"

За мен не беше трудо през същата 1981 г. да открия Наварт, да се срещна с нея и да разговаряме. И тогава тя ми показа като реликва една картонена кутия, в която ревниво пазеше няколко писма до нея от Андрей Германов. Дори ми позволи да ги прочета. По мое настояване сега тези писма се съхраняват в Държавния архив във Варна, а у Наварт са останали само техни ксерокопия, от които аз притежавах две, но едното го дадох на литературния критик Здравко Недков в миг на емоционален изблик с недвусмислен подтекст, че така мога да го провокирам да напише своя прочит на тези писма.

Повече от 20 години все се каня да напрвя достояние на повече хора тази малко позната в детайли страница от живота на големия български поет и все не намирах време, а може би и кураж, да го сторя. Сега имам предостатъчно време (така си мисля, но само Бог знае точно колко е!) и при това не какво да е, а "ново време", след като преждевременно бях доброзорно и уволняван, и пенсиониран за "неправилно дишане". И се захванах да документирам тази малко позната история. Може би известна само на малцина.

Първо отново се срещнах с Наварт. И проведох с нея почти тричасова беседа. Нещо като съкратен опреснителен курс за доуточняване на фактологията. И тя ми разказа следното: " Родена съм на 5 декември 1932 г. във Варна в семейството на дългогодишна учителка в арменското училище Гардюхи Гарабедян. Баща ми беше счетоводител и преводач в частната фирма "Росоканово".

Основното си образование получих в арменското училище във Варна. Тогава прогимназиално образование се завършваше в Първа средищна прогимназия, а гимназиално образование получих в Девическата гимназия, където се срещнах с много интересни хора - и учители, и съученички. Също и с ръководители на тогавашния Комсомол. Незабравими за мен са Стоян Георгиев – Съча, Богороди Коцев, Бог да го прости, Наско Гавроша, Спас Левков… въобще хора, които оставиха много дълбока следа в моята душевност.

Родителите ми бяха интелектуалци, сестра ми беше хористка във Варненската опера. Тя ми повлия силно за отношението ми към операта и по-специално Варненската опера, към музиката. От създаването на Варненската опера аз посещавах всички нейни спектакли, концертите на симфоничния оркестър. Беше едно много интересно време.

Но преди това искам да кажа нещо, което също е оставило дълбока следа в мен – задружния начин по който живеехме със съседите си. Нямахме огради, вратите не се заключваха. Майка ми много обичаше животните и имахме в двора си три ранени чайки, повече от десет котки, куче… Цялото ми детство мина в грижовност към цветята, плодните дръвчета и животните. Това ме и оформи като човек. Понеже нямахме материални взможности да кандидатствам в София, във Варна имаше архитектурен факултет, аз рисувах добре и бях приета в него. Обаче много скоро, след две години, факултетът беше преместен в София и трябваше да замина в столицата. Това също беше едно много щастливо време в живота ми. Защото тогава, както и да се отрича сега, изкуството беше в ренесанс. Аз имах щастието да бъда публика на най-големите български артисти, които тогава бяха цяла плеяда от няколко поколения. Да ги изреждам ли? Масалитинов беше жив, Сарафов беше жив, гледела съм ги на живо, Трандафилов, Зорка Йорданова, Маргарита Дупаринова, беше млада и хубава, Ирина Тасева; от другото поколение – Апостол Карамитев, Спас Джонев, Андрей Чапразов… Незабравими срещи. В София се запознах с проф. Черкин (проф. Георги Златев-Черкин – б. а.), който намери, че имам гласови данни. Въпреки че бях студентка по архитектура започнах да уча пеене при него. И толкова се запалих на тази тема, че когато се прибрах във Варна вече дипломиран архитект, записах извънредния курс на Музикалното училище, където госпожа Здравина ми беше педагог. След като завърших училището, макар и архитект тайно кандидаствах в Старозагорската опера. Веднага ме приеха. Там работих четири години. После се преместих в Бургаската опера за да бъда по-близо до Варна, че баща ми вече беше стар и болен. От Бургаската опера ме изпратиха на специализация в Софийската опера, където проф. Брумбаров имаше школа, музикална студия, в която той ме прие и завърших и нея. След това кандидатствах във Варненската опера и ме приеха. И двайсет години бях солистка на Варненската опера. Но никога не съм преставала да работя архитектура към Съюза на архитектите. Така изкарах живота си – с две професии. И сега като пенсионерка се занимавам с архитектура, и това ми дава известен материален стимул.

Наварт Хмаяк

Животът ми поднесе един голям, голям подарък. Някъде около 1979 г. един приятел, писателят Василян Васев, ми каза: "Наварт, знаеш ли, че в списание "Пламък" има един материал от Андрей Германов, в който той пише за някоя си Наварт от Варна, с която се е срещал на ученическа бригада. И такива точни неща пише за тебе. Написано е много красиво и поетично, ще ти го изпратя…"

Това беше страхотно вълнение за мен, след като прочетох написаното. То ме върна в прекрасната година на бригадирството. Много млади хора събрани, ентусиазирани… И аз му се обадих (на Андрей Германов – б. а.). Написах му писмо. И между нас започна една невероятна кореспонденция. Неговите писма са литература. Чудесни. Толкова чувствителен, толкова ерудиран, толкова интелигентен… Той ми изпращаше стихосбирките си, всяка една от които за мен са връх в българската поезия. И невероятното е това, че ние така и не се срещнахме. Няколко пъти го търсих, все се разминавахме. Той ме е търсил във Варна… Разминавахме се. После той се разболя и когато бяхме се уговорили да се срещнем в Хисаря, той почина.

Не помня нашата среща като бригадири. Но в книгата си "Шячни момчета" той много подробно я описва. Аз съм била командир на нашата варненска чета, а той е бил командир на провадийската. И сме се срещнали, но аз не го помня. За жалост не го помня. Но този среща е описана така вълнуващо, така художествено… Прекрасно..

Тази кореспонденция мисля, че ме издигна на едно друго духовно ниво. Защото докосването до личността и поезията на Андрей Германов е един подарък от живота.

Друго не бих могла да кажа. Сега съм пенсионерка. Контактувам със сестра си, която ме въведе в прогресивните идеи, формира светогледа и отношението ми към живота. Синът ѝ не живее при нея, само двете сме и така минават дните ни – малко във възмущение от това, че сме унизени, че хората, които обичаме, са много бедни, че животът стана толкова труден и бездуховен. От друга страна обичаме много да четем, обсъждаме всичко, което гледаме по телевизията, много не излизаме навън и не посещаваме културните прояви във Варна, но като че ли на тази възрост и това стига.

(Следва)

НИКОЛАЙ БЕРДЯЕВ

ЗА ФАНАТИЗМА, ОРТОДОКСИЯТА И ИСТИНАТА

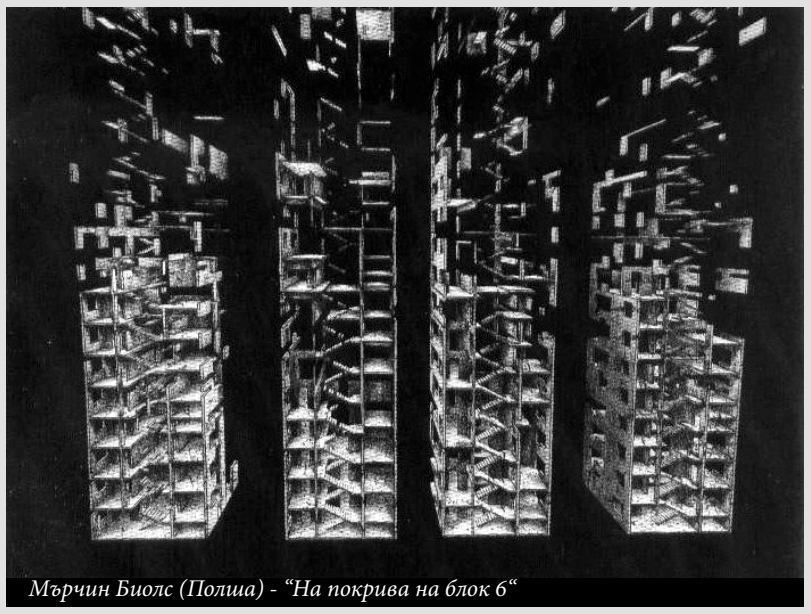

Мърчин Биолс (Полша) - "На покрива на блок 6"

Тази статия до момента не е влязла в нито едно издание на събрани съчинения на Николай Бердяев. Изборът ни да я публикуваме произтича от убеждението, че и в наши дни тя не е по-малко актуална, отколкото по времето, когато е била написана. Настоящият превод е направен по текста в "Русские записки" 1., Париж - Шанхай, 1937 г.

Темата за фанатизма, свързана с привързаността към ортодоксални учения, е много актуална. Историята е ритмична, в нея играе огромна роля редуването на психическите реакции. И ние навлизаме в ритъм, в който преобладава насочеността към принудително единство, към задължителна за всички ортодоксия, към ред, който потиска свободата. Това е реакция против XIX век, против неговото свободолюбие и човечност. Образува се масова психология на нетърпимост и фанатизъм. При това равновесието се нарушава и човек се оставя да достигне до маниакална обсебеност. Индивидуалният човек става жертва на колективни психози. Протича страшно стесняване на съзнанието, потискане и изместване на много съществени човешки черти, на цялата сложност на емоционалния и интелектуален живот на човека. Единството се достига не чрез пълнота, а чрез все по-голяма ущърбност. Нетърпимостта е сродна с ревността. Ревността е психоза, при която се изгубва чувството за реалностите. душевният живот се преобръща и се фиксира върху една точка, но точката, върху която става фиксирането, съвсем не се възприема реално.

Човекът, в когото нетърпимостта е достигнала до нажежеността на фанатизма, подобно на ревнивеца, навсякъде вижда само едно и също, само измяна, само предателство, само нарушаване на верността към единното, той е подозрителен и мнителен, навсякъде открива заговори срещу възлюбената идея, против предмета на своята вяра и любов. Фанатично нетърпимият човек, както и ревнивецът, е много трудно да бъде върнат към реалностите. Фанатикът, обсебен от мания за преследване, вижда около себе си козни на дявола, но винаги самият той преследва, измъчва и убива. Човекът, обсебен от мания за преследване, който се чувства отвсякъде заобиколен от врагове, е много опасно същество, той винаги става гонител, не преследват него, а именно той самият преследва.

Фанатиците, извършващи най-големи злодеяния, насилия и жестокости, винаги се чувстват обкръжени от опасности, винаги изпитват страх. Човек винаги извършва насилие от страх. Афектът на страха е дълбоко свързан с фанатизма и нетърпимостта. За фанатика дяволът винаги изглежда страшен и силен, той вярва в него повече, отколкото в Бога. фанатизмът има религиозни корени, но той лесно преминава в националната и политическата сфера. Националният или политическият фанатик също вярва в дявола и неговите козни, ако и религиозната категория на дявола да му е напълно чужда. Против силите на дявола винаги се създава инквизиция или комитет за обществено спасение, всесилна тайна полиция, ЧК. Тези страшни учреждения винаги са се създавали от страха от дявола. Но дяволът винаги се оказвал по-силен, той проникнал в тези учреждения и ги ръководел.

Няма нищо по-страшно от страха. Духовното излекуване от страха е нужно на човека повече от всичко. Нетърпимият фанатик извършва насилие, отлъчва, затваря в затвори и екзекутира, но всъщност той не е силен, а слаб, той е потиснат от страха и съзнанието му е страшно стеснено, той по-малко вярва в Бога, отколкото толерантният човек. В известен смисъл би могло да се каже, че фанатичната вяра е слабост на вярата, безверие. това е отрицателна вяра.

Архимандрит Фотий в епохата на Александър I вярвал най-вече в дявола и антихриста. силата на Бога му се струвала нищожна в сравнение със силата на дявола. Инквизицията също толкова малко вярва в силата на християнската истина, колкото и ГПУ *(Главно политическо управление - бел. прев.)* малко вярва в силата на комунистическата истина. Фанатичната нетърпимост е винаги дълбоко неверие в човека, в Божия образ в човека, неверие в силата на истината, т.е. в края на краищата неверие в Бога. Ленин също така не вярвал в човека и в силата на истината, както и Победоносцев - те са от една раса. Човекът, който се е оставил да го обсеби идеята за световната опасност и за световния заговор на масоните, евреите, йезуитите, болшевиките или някакво окултно общество на убийци, престава да вярва в Божията сила, в силата на истината, и се опира само на собствените насилия, жестокости и убийства. Такъв човек е всъщност обект на психопатологията и психоанализата.

Маниакалната идея, внушена от страха, е най-голямата опасност. Сега фанатизмът, патосът на общозадължителната ортодоксална истина се проявяват във фашизма, в комунизма, в крайните форми на религиозен догматизъм и традиционализъм. Фанатизмът винаги разделя света и човечеството на две части, на два враждебни лагера. Това е военно разделяне. Фанатизмът не допуска съсъществуването на различни идеи и мирогледи. Съществува само врагът. враждебните сили се унифицират, представят се като единен враг. Това е също както ако човек би осъществил разделяне не на **аз** и множество други **аз**-ове, а на **аз** и **не-аз**, като при това си представя **не-аз** като единно същество. Това страшно опростяване облегчава борбата. За комунистите сега в света има само един враг - фашизмът. Всеки противник на комунизма само с това вече става фашист. И обратното. За фашистите всеки противник на фашизма вече е комунист. При това количеството на фашистите и комунистите в света непомерно нараства. От враждебност към комунизма хората застават на страната на фашизма и от вражда към фашизма - на страната на комунизма. Обединението се осъществява по отношение на дявола, който е другата половина на света. Предлага ви се нелепият избор между фашизъм и комунизъм. Непонятно е защо трябва да избирам между две сили, които еднакво отричат достойнството на човешката личност и свободата на духа, еднакво практикуват лъжата и насилието като методи на борба. Ясно е, че трябва да застана на страната на някаква трета сила - това и прави във Франция течението, свързано с "Esprit" и "La Fleche", еднаково враждебно на капитализма, фашизма и комунизма. Фанатичната нетърпимост винаги ни поставя пред измамен избор и осъществява фалшиво разделяне. Но интересното е, че патосът на фанатичната нетърпимост в днешно време е резултат не на страстна вяра и убеденост, а на изкуствено самонавиване, често на стилизация и е породено от колективни внушения и демагогия. Има, разбира се, отделни комунисти и фашисти, вярващи и убедени до фанатизъм, особено сред руските комунисти и немските нацисти, по малко сред италианските фашисти, които са по-скептични и подчинени на пресметливата политика. Но у комунистическата и фашистката маса няма никакви твърди и обмислени вярвания и убеждения. тази маса се стилизира под фанатизъм вследствие на внушение и подражание, а често пъти и от интерес.

Съвременният патос на нетърпимостта много се различава от средновековния; тогава действително е имало дълбока вяра. Средният човек на нашето време няма идеи, той има инстинкти и афекти. Нетърпимостта му е предизвикана от условията на война и от жаждата за ред. Той познава само истината, полезна за организацията. Двучленното разделяне на света, предизвикано от изискванията на войната, има своите неотвратими последици. Нашата епоха не познава критиката и идейния спор и не познава борбата на идеите. Тя познава само изобличаването, отлъчването и наказанието. Инакомислещият се разглежда като престъпник. С престъпника не се спори. Всъщност вече няма идейни врагове, има само военни врагове, които принадлежат към враждуващи държави. Спорът е толерантност, най-свирепият спорещ е толерантен човек, той допуска съсъществуването на други идеи, различни от неговите, той смята, че в сблъсъка на идеите може по-добре да се разкрие истината. Но сега в света няма никаква идейна борба, има борба на интереси и юмруци. Комунистите, фашистите, фанатиците на ортодоксалното Православие, Католицизъм или Протестантство не спорят с никакви идеи, те отхвърлят противника в противоположния лагер, към който се прицелват картечници.

Патосът на ортодоксалната доктрина, която се оказва полезна за борбата и за организацията, води до пълна загуба на интерес към мисълта и идеите, към познанието, към интелектуалната култура, и сравнението със средновековието е много неблагоприятно за нашето време. Никакво идейно творчество при това не се наблюдава. В това отношение нашата нетърпима епоха е поразително бездарна и убога, в нея творческата мисъл замира, тя паразитно се храни от предшестващите я епохи. Най-влиятелните мислители в съвременна Европа, като Маркс, Ницше, Киркегор, принадлежат към оня XIX век, против който в момента се осъществява реакция. Единствената област, в която се наблюдава главозамайващо творчество, е областта на техническите открития. Ние живеем под знака на социалността, и в тази област стават много положителни неща, но никакви социални идеи, социални теории сега не се създават, всички те принадлежат на XIX век. Марксизмът, прудонизмът, синдикализмът, дори расизмът - всички са родени от мисълта на XIX век. Главото предимство на днешня век е в това, че той е повече обърнат към реалностите, разкрива реалностите. Но разобличавайки старите идоли, новият век създава нови идоли.

За фанатика не съществува многообразният свят. Той е човек, обсебен само от едно нещо. Той има безпощадно и зло отношение към всичко и всички, освен към едно. Психологически фанатизмът е свързан с идеята за спасението или гибелта. Именно тази идея фанатизира душата. Има едно нещо, което спасява, всичко останало погубва. Затова трябва изцяло да се отдадеш на това едно и безпощадно да изтребваш всичко останало, целия множествен свят, заплашващ с погибел. С гибелта, свързана с множествения свят, е свързан и афектът на страха, който винаги е в основата на фанатизма.

Инквизиторите са били напълно убедени, че извършваните от тях жестокости, мъчения и изгаряния на клади са прояви на човеколюбие. те се борели против гибелта и за спасението, опазвали душите от съблазънта на ересите, заплашващи с гибел; по-добре да се причинят кратки страдания в земния живот, отколкото гибел на мнозина във вечността. Торквемада бил безкористен, изпълнен със себеотрицание човек, той не искал нищо за себе си, той бил целият отдаден на своята идея, на своята вяра; изтезавайки хората, той служел на своя Бог, той правел всичко изключително за слава Божия, в него имало дори мекота, той към никого не изпитвал злоба и враждебност, той бил по своему "добър" човек. Аз съм убеден, че също толкова "добър" човек, убеден вярващ, беше и Дзержински, който в своята младост е бил страстно вярващ католик и искал да стане монах. Това е интересен психологически проблем.

Вярващият, безкористният, идейният човек може да бъде фанатик, да извършва най-големи жестокости. Да се отдадеш без остатък на Бога или на идея, заместваща Бога, подминавайки човека, да превърнеш човека в средство и оръдие за славата Божия означава да станеш фанатик - и дори изверг. Именно Евангелието откри на хората, че не може да се изгражда отношението към Бога без отношението към човека. Ако фарисеите поставяха съботата над човека и бяха изобличавани от Христос, то и всеки, който е поставил дадена отвлечена идея по-високо от човека, изповядва религията на съботата, отхвърлена от Христос, при това е все едно дали това ще е идеята на църковната ортодоксия, на държавността и национализма или идеята на социализма и революцията.

Човекът, чиято фикс идея е на издирването и изобличаването на ереси, отлъчването и преследването на еретици, отдавна е изобличен и осъден от Христос, ако и да не забелязва това. Патологичната ненавист към ереста е обсебеност от "идея", която е поставена по-високо от човека. Но всички ортодоксални доктрини на този свят са нищо в сравнение с последния измежду хората и неговата съдба. Човекът е образ и

На стр. 11

ЗА ФАНАТИЗМА, ОРТОДОКСИЯТА И ИСТИНАТА

От стр. 10

подобие Божие. А всяка система от идеи е породена от човешката мисъл или безсмислие. Човек не се спасява и не загива от това, че се придържа към някаква система от идеи. Единствената истинска ерес е ереста на живота.

Именно изобличителите и гонителите на ереси са били еретици на живота, еретици по отношение на живия човек, на милосърдието и любовта. Всички инквизитори са били еретици на живота, те са били изменници на жизнения догмат за човека. Кирил Александрийски е бил еретик на живота в по-голяма степен от изобличаваните от него еретици. Зад изобличаванията на еретици винаги е скрита греховната похот към властта, волята към могъщество.

Патологичната обсебеност от идеята за спасение и гибел, от която обсебените би трябвало да се лекуват, може да бъде пренесена и в социалната сфера. Тогава тази паническа идея поражда революционния фанатизъм и създава политически инквизиционни учреждения. Нетърпимостта и инквизицията се оправдават от заплашващата социална гибел. Така например, московските процеси много напомнят процесите срещу вещиците. И тук и там обвиняемите признават престъпните си отношения с дявола. Човешката психика не се променя много. Всъщност фанатизмът винаги има социален характер. Човек не може да бъде фанатик, когато е поставен пред Бога, той става фанатик само когато е поставен пред други хора.

Фанатикът винаги има нужда от враг, винаги трябва да убива някого. Ортодоксалните догматични формули са образувани не по отношение на Бога, а по отношетие към други хора, те са се образували, защото са възникнали еретични мнения. Фанатизмът винаги означава социална принуда. Или той може да приема формата на самоизгаряне, както например в крайните течения на руския разкол, но и в този случай той също означава социална принуда с обратен знак. Фанатизмът на крайната ортодоксия в религията има сектантски характер. Чувството на удовлетворение от принадлежността към кръга на избраните е сектантско чувство. Фанатизмът калява волята и организира за борба, за причиняване на мъчения и за понасяне на мъчения. У най-мекия и кротък фанатик, смятащ себе си за човеколюбец, грижещ се за спасението на душите и обществата, има елемент на садизъм. Фанатизмът винаги е свързан с явлението на мъчителството. Идеологически фанатизмът винаги е изстъпление на ортодоксията.

Категорията на ортодоксията, противопоставяна на ереста, се прилага сега към типове мислене, нямащи нищо общо с религията - например към марксизма; но тя има религиозен произход. Въпреки, че произходът ѝ е религиозен, тя е преди всичко социално явление и означава господство на колектива над личността. Ортодоксията представлява умствено организиране на колектива и означава екстериоризация на съзнанието и съвестта. Ортодоксията утвърждава себе си в противоположност на ереста. Еретикът е човек, който не мисли в съгласие с умствената организация на колектива. хората, които считат себе си за предимно ортодоксални и изобличаващи еретиците, т.е. инакомислещите, обичат да казват, че защитават истината и поставят истината по-високо от свободата. това е най-голямата заблуда и самоизмама на ортодоксите.

Патосът на ортодоксията, който подхранва фанатизма, няма нищо общо с патоса на истината, той е именно неговата противоположност. ортодоксията се образува около темата за спасението и гибелта, ортодоксите сами са изплашени и плашат другите. А истината не познава страха. Именно пазителите на ортодоксията най-много са изкривявали истината и са се страхували от нея. Пазителите на религиозната ортодоксия са изкривявали историята. Пазителите на марксистката или расистката ортодоксия също изкривяват историята. Тези хора винаги създават злостни легенди за силата, която им е враждебна. Истината се подменя от ползата, от интересите на организирания ред.

Човекът, фанатизиран от някаква идея като единственоспасяваща, не може да търси истината. Търсенето на истината предполага свобода. Извън свободата истина няма, истината се дава само на свободата. Извън свободата има само полза, а не истина, само интереси на властта. Фанатикът на определена ортодоксия търси власт, а не истина. Истината не е дадена в готов вид и не се възприема пасивно от човека, тя е безкрайна задача. Истината не пада върху човека отгоре, като някакава вещ. И откровението на истината не може да се разбира наивно-реалистично. Истината е също така път и живот, духовният живот на човека. А духовният живот е свобода и няма свобода извън него.

Всъщност фанатиците на ортодоксията не познават истината, защото не познават свободата, не познават духовния живот. Фанатиците на ортодоксията смятат себе си за смирени хора, защото са послушни на църковната истина, и обвиняват другите в гордост. Но това е страшна заблуда и самоизмама. Нека в Църквата да се съдържа пълнотата на истината. Но защо ортодоксът мисли, че именно той притежава тази истина на Църквата, че именно той я знае? Защо именно на него е даден този дар на окончателно различаване на църковната истина от ереста, защо той се оказва този избраник? Това е гордост и самомнение, и няма по-горди и самомнителни хора от пазителите на ортодоксията. Те отъждествяват себе си с църковната истина. Съществува ортодоксална църковна истина. Но може би ти, фанатико на ортодоксията, не я познаваш, ти познаваш само отломки от нея като следствие от твоята ограниченост, сърдечна вкамененост, твоята нечувствителност, твоята привързаност към формата и закона, отсъствието на даровитост и благост.

Човекът, оставил се да бъде фанатично обсебен, никога не допуска тази възможност за себе си. Той разбира се е готов да признае себе си за грешник, но никога не се признава за намиращ се в заблуждение, в самоизмама, в самодоволство. Затова той смята за възможно при цялата своя греховност да измъчва и преследва другите. Фанатикът се осъзнава като вярващ. Но може би неговата вяра няма никакво отношение към истината. Истината е преди всичко изход от себе си, фанатикът не може да излезе от себе си. Той излиза вън от себе си само в своята озлобеност срещу другите, но това не е изход към другите и към другия.

Фанатикът е егоцентрик. Вярата на фанатика, неговата беззаветна и безкористна преданост на идеята ни най-малко не му помага да преодолее егоцентризма. Аскезата на фанатика (а фанатиците често са аскети) ни най-малко не побеждава погълнатостта от себе си, ни най-малко не го обръща към реалностите. Фанатикът на дадена ортодоксия отъждествява своята идея, своята истина със себе си. Той самият е тази идея, тази истина. Ортодоксията - това е той. В края на краищата това винаги се оказва единственият критерий за ортодоксията.

Фанатикът на ортодоксията може да бъде краен привърженик на принципа на авторитета. Но той винаги незабелязано отъждествява авторитета със себе си и на никакъв несъгласен с него авторитет никога няма да са подчини. Склонността към авторитет в нашата епоха носи именно такъв характер. Авторитарно настроената младеж не признава никакви авторитети над себе си, тя смята самата себе си за носителка на авторитета. Ултраправославно настроената младеж, която не обича свободата и изобличава ересите, счита себе си за носителка на Православието. Последното е пример за това доколко противоречива и несъстоятелна е идеята за авторитета. На практика авторитетът никога не притеснява неговите фанатични привърженици, той притеснява другите, техните противници, и ги насилва. Всъщност никой никога не се е подчинявал на авторитет, ако го е смятал за несъгласен с неговото разбиране за истината. Изповядването на някаква крайна ортодоксия, на някаква тоталитарна система винаги означава желание да се принадлежи към кръга на избраните, на носителите на истинното учение. Това ласкае гордостта и самомнението на хората. В сравнение с това свободолюбието означава скромност.

Много е приятно и ласкателно да смяташ себе си за единствения знаещ какво е Православието или истинният марксизъм-ленинизъм (психологията е една и съща). Робеспиер беззаветно е обичал републиканската добродетел, той е бил най-добродетелният човек в революционна Франция и дори единственият добродетелен. Той отъждествявал себе си с републиканската добродетел, с идеята за революцията. Той е представлявал завършеният тип на егоцентрика. Цялата тази лудост по добродетелта, това отъждествяване на себе си с нея е било най-отвратителното у него. Порочният Дантон е бил хилядократно по-добър и по-човечен.

Егоцентризмът на фанатика на дадена идея, на дадено учение се изразява в това, че той не вижда човешката личност, невнимателен е към личния път на човека, той не може да установи никакво отношение към света на личностите, към живия, конкретен човешки свят. Фанатикът познава само идеята, но не познава човека дори и тогава, когато се бори за идеята на човека. Но той не възприема и света на другите идеи, различни от неговите собствени, не е способен да влезе в общуването на идеите. Обикновено той нищо не разбира и не може да разбере; именно егоцентризмът го лишава от способността за разбиране. Той изобщо не иска да убеди в истинността на нещо, той изобщо не се интересува от истината. Интересът към истината извежда от затворения кръг на егоцентризма. Егоцентризмът изобщо не е същото като егоизма.

Егоистът в житейския смисъл на думата все пак може да излезе вън от себе си, да се заинтересува от света на чуждите идеи. Но фанатикът-егоцентрик, безкористният, аскетичният, беззаветно преданият на дадена идея, изобщо не може да направи това - идеята го центрира върху самия него. За нашата смутна епоха са характерни не само изблиците на фанатизъм, но и стилизацията на фанатизъм. Съвременните хора изобщо не са толкова фанатични и съвсем не са толкова привързани към ортодоксални учения, колокото това може да изглежда на пръв поглед. Те искат да изглеждат фанатици, имитират фанатизъм, произнасят фанатични думи, правят насилствените жестове на фанатиците. Но много често това само прикрива вътрешната пустота. Имитацията и стилизацията на фанатизъм е само един от начините за запълване на тази пустота. Това означава също творческо безсилие, неспособност да се мисли. Претендиращите за знание на ортодоксалната истина се намират в състояние на безсмислие. Любовта към мисълта, към познанието е също и любов към критиката, към диалогичното развите, любов към чуждата мисъл, а не само към собствената.

На фанатичната нетърпимост се противопоставя толерантността. Но толерантността е сложен феномен. Толерантността може да бъде резултат от безразличие, равнодушие към истината, неразличаване на доброто и злото. Това е топлохладната, либералната толерантност, и не тя трябва да бъде противопоставяна на фанатизма. Възможна е страстна любов към свободата и истината, пламенна отдаденост на идеята, но - при огромно внимание към човека, към човешкия път, към човешкото търсене на истината. Свободата може да бъде разбрана като неразривна част от самата истина. И не всичко човек трябва да търпи. Към съвременната нетърпимост и фанатизъм, към съвременната ортодоксомания изобщо не трябва да се отнасяме толерантно, обратното, трябва да бъдем нетолерантни. И на враговете на свободата изобщо не е необходимо да се дава безгранична свобода. В известен смисъл ни е нужна диктатура на реалната свобода. Докато съвременните диктатури се основават на душевен фундамент, който разкрива тежко душевно заболяване. Необходим е курс на духовно лечение.

Превод БОЙКО ЗЛАТЕВ

Флорин Хатеган (Румъния) - "Градски пейзаж"

ПИНДИКОВ И ПЕШАНСКИ

ИВАН КЬОСЕВ

Пешански обича българското знаме. Въпреки че се препоръчва за куманин, носи го той това знаме по всички върхове на планините, а също по долините, низините, равнините, ждрелата и другите образувания на българския ландшафт. В кръчмата на родното си село е известен като еколог (не разрешава да се разхищава салфетъчната, вестникарската, тоалетната и другите видове хартия – защото, видите ли, сечали се много дървета), а в политическите хроники на прехода фигурира като анархомонархоземеделскиеконационалкомунист (и.т. – извънреднотрапезен)*.

От друга страна, колкото и да се изявява като български знаменосец, той не понася българската азбука. Не се знае дали има зъб на Кирил и Методий или на Климент Охридски, но се знае, че е голям фен на неизвестния изобретател на латиницата в нейния англосаксонски вариант. С удоволствие би защитил докторат на тема англолатинизъм, след доктората – доцентура, после професура и накрая гордо би възложил на темето си короната на академичните палми (les palmes académiques) стига само да се опразни някое академично кресло.

Мечта ли е това или амбиция? И двете, уважаеми граждани, без съмнение и двете. За да бъдем обективни ще отбележим, че мимо мечтата да седи в кресло, Пешански е пешеходец и автостопаджия. Изръшкал е на автостоп и най-затънтените кътчета на BG-географията и ако имаше подръка куманската география и нея би изръшкал. С една дума сложна, свръхсложна, противоречива и архипротиворечива личност е този Пешански...

Това най-ясно личи в споровете с неговия антипод Пиндиков. Доколкото братът на Пешански е известен катаджия, то Пешански непрекъснато обвинява Пиндиков в некомпетентно шофиране докато самият Пиндиков, не без основание счита, че е овладял висотите на автокормуването. Освен това, лингвистичният садист Пешански използва всяка възможност да изпитва по граматика своя опонент, постоянно се стреми да го постави в неудобно положение като го залови в неправилна употреба на запетайката и като го пипне на местопрестъплението, ако не дай си боже, е объркал словореда на някое нецензурно изречение. Но тия, в повечето случаи непровокирани атаки, са почти безобидни в сравнение с гаврата, която си позволява Пешански когато заявява пред възможно най-широка аудитория, че Пиндиковите литературни опити са чисто и просто кухо бръщолевене, и че представляват (както се изразява той) „голяма тъпня"...

Ала нека бъдем справедливи – и Пиндиков не му остава длъжен. Разобличава го, че е хербаризиран, скучноват отличник, пръкнал се от родословието на зубрачите и че смешните му амбиции са (извинете за израза) селяндурска суета...

Тия общо взето не дотам антагонистични словостълкновения от типа „Пи...-Пе..." и „Пе...-Пи…" могат да въведат в известно заблуждение обикновения наблюдател, който няма как да знае, че всъщност Пиндиков и Пешански са приятели и притежават приблизително сходна душевна нагласа, придружена със сходно светоусещане...

Пиндиков приема със симпатия факта, че Пешански е незаслужено обиден от тривиалния живот, а от своя страна Пешански признава, че макар и безпомощен в белетристиката, Пиндиков все пак е в състояние да рисува пейзажи и дори понякога да пише стихотворения. И двамата еднакво ненавиждат прогимназиалния академизъм на определени личности, но пък еднакво се възхищават от интелектуалната начетеност на колегата с многодиоптрови очила и монархическа брадичка.** Да, душите им са способни да трепнат съзвучно пред величието на някоя планинска гледка и да изпитат еднакво огорчение от оскърбленията, които им нанася проклетият тривиален живот… Но има и известни разлики в Пи…- и Пе…- чувствителността. Ако Пиндиков е в състояние да се влюбва най-общо казано на пет години веднъж, то Пешански го прави винаги неочаквано и с неопределима периодичност…

Влюби се той преди време в една жителка на древния град Тримонциум. Влюби се така, че трепереше дори диафрагмата му и то не когато изкачваше баири, а просто като си вървеше по равното…

Е, няма да кажем сега, че дамата беше кой знае каква красавица, но тя издебна сгоден момент да му изпрати снимка, където бе запечатала голото си изображение и Пешански хлътна здравата по нея.

Любовта на късни години уважаеми граждани, обикновено е комична, но при определени обстоятелства може да бъде и героична… Точно такива обстоятелства настъпиха в продължителната и трябва да признаем – деветдесет и девет процента виртуална любовна връзка. Защо виртуална? Това си има обяснение. Дамата завладяла сърцето на нашия кандидатакадемик имаше (както предполагате) мъж, който, макар и в блажено неведение по отношение виртуалните занимания на половинката си, все пак бе неин законен съпруг според разпоредбите на семейния кодекс (СК). Та тази – няма да я наречем шавлива, но достатъчно любопитна дамичка, в продължение на твърде дълги периоди не спираше да рови из интернет и да надзърта в сайтовете за запознанства.

Така, благодарение на едно щастливо интернетнедоразумение, двете сродни души се бяха открили една друга и в последна сметка харесали. Пешански, както вече намекнахме, бе навлязъл в златния период на достопочтената мъжественост, която, според статистиката, е между петдесет и шейсетгодишната възраст. А дамата, представете си, беше с трийсет години по-млада. Каква романтика! Дай боже всекиму прехвърлил петдесетте, да бъде споходен от подобен късмет. (Само бащата на Конфуций е имал по-голям късмет понеже бил обикнат от шестнайсетгодишна тинейджърка когато навършил осемдесет, но това е друга тема…).

И тъй Пешански затъна във виртуалната романтика и бе в състояние да стопи интегралните схеми на всеки компютър, претоварвайки ги с любовни имейли. Ала провидението, което, рано или късно, наказва прелюбодействата не пропусна да се намеси. Един ден електронната поща донесе на Пешански злокобната вест, че дамата на сърцето му е заболяла и й предстои сложна трепанация на черепа.

Какво би направил ти, уважаеми читателю, на мястото на покрусения влюбен? Може би, в края на краищата, би се примирил с положението?

Не, Пешански не беше способен на такава подлост! Нима не беше български знаменосец и храбър анархомонархоземеделскиеконационалкомунист? Дръзновеният пешеходец реши да се обърне към строгото провидение и да даде тържествен обет, че ако бъде спасена любимата му, той ще извърши героична постъпка. В най-лютата декемврийска зима ще прекоси съвсем сам, без алпийски принадлежности, билото на Стара планина и макар че е върл еколог, ще занесе в Тримонциум изровено изпод дълбокия сняг свежо стръкче еделвайс за да подкрепи морално своята дама.

Какво не прави любовта дори когато е виртуална! Още в ранни зори, с българското знаме в раницата, Пешански пое по нагорнището.

- Фиууу – фучеше вятърът.

Само че тези колове обледенени и отрупани със сняг, почти не се виждаха, поради което пешеходецът се движеше повече наслуки и - по негово мнение – по азимут. Вече бе достигнал билото когато най-страшният враг на планинарите – мъглата, го обви като в пашкул. Накъде да върви сега? Вместо величествената гледка от скалисти върхове и дълбоки урви, на която бе очаквал да се наслади, в момента го обгръщаше плътна бяла мътилка и налитащите валма от снежен прах се опитваха да отскубнат раницата от раменете му заедно със знамето, напъхано в нея. Една погрешна крачка встрани бе достатъчна да запрати пътешественика в някоя страховита пропаст, където, ако не се потроши, непременно щеше да замръзне и да се превърне в ледена статуя на виртуалната любов…

Положението започна да става трагично и въпреки любовния ентусиазъм в скованото от студ съзнание на потърпевшия индивид започна да се промъква предателската мисъл: „Колко хубаво е сега в селската кръчма…"

Сигурно в настоящия зловещ момент неговите кръчмарски приятели (за тях ще поговорим по-късно) се топлеха край печката, наливаха се с греяна ракия и се чудеха на акъла му…

Обзет едновременно от умора, разкаяние и любовна мъка, Пешански опря гръб в една внезапно изпречила се скала. И докато тропаше с крака на място, докато се опитваше да не задряма и да прогони цветните видения на пристъпващата наблизо бяла смърт, от гърдите му се откърти горестен вопъл:

"О, скала, о, планински духове, помогнете! Ако стигна жив и здрав в Тримонциум, заклевам се – ще напусна православието и ще стана католик!"

(Тук ще отворим скоба и ще отбележим, че Пешански имаше навика често да сменя религиозните си убеждения, но това също е друга тема…).

Все пак сюблимният момент си е сюблимен и още докато вопълът не бе заглъхнал – о, чудо – един слънчев лъч проби мъглата и пътешественикът успя да се огледа и да види накъде да се движи. И когато жестоко разнебитен, намръзнал, измокрен от газене из планинските потоци дотътри най-после тялото и раницата си до най-горната хижа на южния планински склон, у него бе узряло решението да промени религията си…

Междувременно стръкчето еделвайс бе откъснато и след два дни достигна местоназначението си…

Дали поради това стръкче или заради умението на лекарите, трепанацията мина успешно и любимата оздравя напълно.

Но какво стана със самата любов? Тя, като всяка любов, уважаеми граждани, достигна до своя логичен край, понеже съпругът на любопитната дамичка откри заниманията й и я лиши за известно време от достъпа до компютър.

Така че, може да се каже – оздравя и Пешански, защото любовта, дори когато е виртуална, си е жива болест…

Въпреки оздравяването Пешански не забрави религиозното си обещание и направи няколко опита да стане католик. Но кюрето към което се обърна (в едно пловдивско село) се оказа поляк по националност и не съумя на достатъчно правилен български да обясни на новопокръстения предимствата на католицизма…

По тая причина Пешански продължава да бъде извънреднотрапезен с неясна религиозна принадлежност. Колкото до българското знаме – то си е в раницата му и чака да бъдат покорени нови върхове…

А какво направи опонентът Пиндиков, когато се запозна с гореизложените подробности? Отначало той дълго се смя на акъла на пътешественика, но понеже е скептик по природа, накрая заяви, че е по-здравословно да се влюбваш най-много веднъж на пет години и то по възможност не толкова виртуално.

Сега Пешански е решил да заведе антипода си в кръчмата на своето куманско село, където да го запознае с неакадемичните си приятели: Тотю Ненув – кореняк, Сашо Мантюв – заврян зет, Даката (от ловешкото село Голец) и с жената на Даката – Стояна – дето пасе овцете на заредата.***

След дълги проучвания евентуалният докторант е изчислил, че те четиримата заедно: Тотю, Сашо, Даката и самият Пешански притежават (научно казано) сума сумарум 28 зъба, като половината от тях са зеленясали корени…

Що се отнася до зелената мечта за академични палми – тя си остава мечта. Лошо ли е човек да има мечти?

По отношение на азбуката – Пешански не се е отказал да смени фирмената табела на кръчмата (с избелели кирилски букви) като я замести с латински надпис в англосаксонски вариант.

По този въпрос, както и по много други въпроси, Пиндиков решително не е съгласен с Пешански. Единствено по въпроса за българското знаме антиподите нямат разногласия. И двамата са на мнение, че то трябва да се развява по най-високите върхове на българския ландшафт.

---

* *Собствено самоопределение на прототипа – Б.а.*

** *Прототипът е известен само на определен кръг познавачи – Б.а.*

****Зареда на кумански означава, че овцете на сборното селско стадо биват ръководени от сменящи се през определен период овчари – Б. а.*

И ТАКА ЛИ МОЖЕЛО?!

Наскоро известният варненски сатирик Турхан Расиев „издаде" книга. По-точно, той я създаде и раздаде на няколко приятели. Един много наболял въпрос. Да не кажа – сатиричен. Подготви ръкописа си в няколко екземпляра и го... раздаде. А липсата на пари за издаване вече не е сатирично, а симптоматично явление. Но то не пречи да пишеш, напротив – настървява. Най-малкото за това, за да осъзнаеш защо са написани тези текстове. Дай Боже да си намерят издателя! А и финансовата подкрепа – най-вече!

ПРОПУСНАТ ШАНС
На младини
изпусна момента
да стане безсмъртен.
Сега крета
като столетник.

УКРОТЯВАНЕ
Беше буен момък!
И много сприхав.
Укротиха го
на пиедестала...

НОВА ВЕРСИЯ
Не от кал
Бог е създал човека,
а от скука!
За да има
с кого да се забавлява!

РИТУАЛ
Надгробни слова.
По шепа пръст.
И всичко си отиде
на мястото.

ЛИЧНА ДРАМА
Веднъж да умра
и се махна
от Този свят!...
Направо
ще се родя!

НЕПРИЯТНА ИЗНЕНАДА
Останахме
като гръмнати!
Но нас
не ни застреляха!

ЕПИТАФИЯ
Не така
му е било писано.
Така
си го написа сам.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Атанас Липчев, Веселина Цанкова, Ангел Дюлгеров, Емил Иванов, Станка Бонева

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.
Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 16 до 18 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Позвънете АД

месечно издание
Култура, Изкуство, Литература
ISSN 1310-120X
адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. "Крали Марко" 11,
тел.: 052/733 265; 0885 210 890; 052/639 374
e-mail: kil2009@abv.bg
www.kilittera.ning.com
Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна